

Malla Alatalo

ITE-taidetta etsimässä

Nykykansantaiteen luonne
ja taiteen tekijät

Opinnäytetyö
Kulttuuripalvelujen koulutusohjelma

Lokakuu 2008

MIKKELIN AMMATTIKORKEAKOULU

Mikkeli University of Applied Sciences

KUVAILULEHTI

 MIKKELIN AMMATTIKORKEAKOULU Mikkeli University of Applied Sciences		Opinnäytetyön päivämäärä 30.9.2008
Tekijä(t) Malla Alatalo		Koulutusohjelma ja suuntautuminen Kulttuuripalvelujen koulutusohjelma ohjelmalvelujen suuntaumisvaihtoehto
Nimeke ITE-taidetta etsimässä – nykykansantaiteen luonne ja taiteen tekijät		
Tiivistelmä <p>ITE-taiteen juuret ulottuvat aina 1900-luvun alkupuolelle, jolloin ensimmäiset modernistit kiinnittivät huomiota mielenterveyspotilaiden taiteen esteetiikkaan. Ensimmäisen kokoelman mielenterveyspotilaiden taiteesta keräsi ranskalainen taiteilija Jean Dubuffet 1940-luvun puolivälissä. Kokoelma sai nimekseen <i>art brut</i> ja se sisälsi lisäksi spiritististä eli meediataidetta sekä muiden institutionaalisen taidemaailman ulkopuolisten, itseoppineiden rujoa taidetta. Myöhemmin kaikkea ulkopuolisten taidetta ryhdyttiin kutsumaan yleisnimellä art brut. Muutama vuosikymmen myöhemmin arkkitehti Alain Bourbonnaisin toimesta nousi art brutin rinnalle toinen termi: <i>art singulier</i>. Näiden kahden termin välillä kuitenkin on hienoinen sävyero. Englanninkielinen termi <i>outsider art</i> on brittiläisen kirjailijan Roger Cardinalin käsiä. Näistä kaikista itseoppineiden taidetta kuvaavista termeistä art brut on kriteereiltään tiukin, kun taas outsider art lukee piiriinsä varsin laajan kirjon taiteellisia oman polun kulkijoita.</p> <p>Suomessa ITE-ilmiöön on herätty suhteellisen myöhään. 1990-luvun lopulla Maaseudun sivistysliitto aloitti valtakunnalliset itseoppineiden taiteilijoiden kartoitukset. Projektin tärkeimmät toimijat ovat valokuvaaja Veli Granö sekä taiteilija, vapaa toimittaja Erkki Pirtola, jotka myös ovat nykykansantaidetta kuvaavan ITE-termin takana. ITE tulee sanoista Itse Tehty Elämä. Maaseudun sivistysliiton kartoituksen tuloksena Suomesta on löydetty satoja persoonallisia taiteilijoita, joiden töitä on myös esitelty useissa näyttelyissä ympäri Suomen. Maaseudun sivistysliitto on myös julkaissut ITE-taiteesta kirjallisuutta.</p> <p>Haastattelujen pohjalta tehtyjen päätelmien sekä aiemmin tehdyn tutkimuksen pohjalta määrittelen ITE-taiteen luonnetta sekä tekijöiden suhdetta taiteen tekemiseen, omaan taiteilijakuvaan sekä omaan tuotantoon. ITE-taiteilijoiden suhtautuminen vaihtelee yksilökohtaisesti; haastattelemistani toinen pitää itseään taiteilijana taiteen instituution määrittelemässä merkityksessä, toinen kokee paremminkin olevansa kansantaiteilija. ITE-taiteilijat tekevät taidetta usein lähes pakkomielleisen vimman vallassa. Tärkeää ei ole tavoitella menestystä taiteen kentällä tai muutenkaan hyväksynnän hakeminen. Olennaista on taiteen käyttäminen itseilmaisun kanavana sekä mielihyvän saavuttaminen luovasta toiminnasta.</p>		
Asiasanat (avainsanat) ITE-taide, nykykansantaide, art brut, outsider art, potilastaide, teemahaastattelu, Maaseudun sivistysliitto, Minna Haveri, Veli Granö, Erkki Pirtola		
Sivumäärä 30	Kieli Suomi	URN URN:NBN:fi:mamk-opinn200874493
Huomautus (huomautukset liitteistä) Teemahaastattelun runko, teemahaastattelut litteroituna, kaksi (2) kappaletta. ETI ITE – taiteen helmiä piilosilla –pienjulkaisu.		
Ohjaavan opettajan nimi Mari-Jatta Rissanen		Opinnäytetyön toimeksiantaja

 <p>MIKKELIN AMMATTIKORKEAKOULU Mikkeli University of Applied Sciences</p>		Date of the bachelor's thesis 30.9.2008
Author(s) Malla Alatalo	Degree programme and option Degree Programme in Cultural Services Production of Cultural Services	
Name of the bachelor's thesis In Search for ITE-art. Nature of Contemporary Folk Art and its artists		
Abstract <p>The modernists of the early 20th century were the first ones to pay attention to the artistic expression of the art made by patients inside mental institutions. Around 1940, also Jean Dubuffet was attracted by artists who did not belong to the group of professionals. Initially he made some research on children's art and later he found the connection between children's art and the art made by mentally ill people. According to his studies both groups have somewhat a brutal and spontaneous touch on making art. Dubuffet wanted to create a collection of this raw and unique art of the "outsiders". In addition to patient's art he also added some pieces from artists whose work was led by spiritual mentors. The content of those pieces of art did not come from the one using the brush but from someone from another sphere. Dubuffet named his collection <i>art brut</i> and the main, yet extremely strict, criterion for the artists to be included to <i>art brut</i> was that they were not to be involved with the cultivated art.</p> <p>Englishman Roger Cardinal wanted to write a book about <i>art brut</i> in 1972. So he translated this term <i>outsider art</i>. Later this term was used to describe a whole wide scene of work of artists outside the field of fine arts.</p> <p>Contemporary folk art has plenty in common with <i>art brut</i> and <i>outsider art</i>. Contemporary Folk artists do not try to achieve grace or publicity with their work; instead, they make art for themselves either in order to brighten their own environment or simply because of the pleasure they get when creating something new.</p> <p>In Finland, the Union of Rural Education and Culture started a massive survey in 1998 to find Finnish contemporary folk artists. The most important two activators of this project were photographer Veli Granö and artist-journalist Erkki Pirtola, who was also the curator of the first contemporary folk art exhibition in 2000 at Kaustinen.</p> <p>The main goal of this thesis is to give the reader a proper insight of contemporary folk art and its roots. Using the material of two interviews made in August, the author brings the artists' voice to support the theories. Ritva Nurmi and Jussi Tukiainen are artists from Southern Savonia which gives this work a regional angle. As an attachment to this thesis there is also a small publication that consists mainly of pictures of Nurmi and Tukiainen's art.</p>		
Subject headings, (keywords) Contemporary folk art, art brut, outsider art, patients' art, theme interview, Union of Rural Education and Culture, Minna Haveri, Veli Granö, Erkki Pirtola		
Pages 30	Language Finnish	URN URN:NBN:fi:mamk-opinn200874493
Remarks, notes on appendices Attachments: Themes and questions of the interview, Jussi Tukiainen's transcribed theme interview Ritva Nurmi's transcribed theme interview, ETI ITE – Taiteen helmiä piilosilla –publication		
Tutor Mari-Jatta Rissanen	Bachelor's thesis assigned by	

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	1
2 TUTKIMUKSEN TEKEMISESTÄ.....	2
3 ART BRUTISTA ITE-TAITEESEEN.....	3
3.1 ITE-taiteen taustalla mielisairaiden taide	4
3.1.1 Art brut ja art singulier.....	4
3.1.2 Outsider art.....	6
3.2 ITE-taide nostaa päätään	6
3.2.1 Maaseudun sivistyliiton kartoitukset	6
3.2.2 Puuhamiehet Erkki Pirtola ja Veli Granö	7
4 ITE-TAIDE TAIDEMAAILMAN TERMEIN TARKASTELTUNA.....	8
4.1 Institutionaalaisesta taidejärjestelmästä.....	8
4.2 Minna Haverin havaintoja nykykansantaiteen asemasta.....	9
5 ITE-TAITEEN RAJANVETOA.....	10
5.1 Kuka on ITE-taiteilija?.....	10
5.1.1 Omaleimaisia suomalaisia ITE-taiteilijoita.....	11
5.1.2 ITE-taiteilijoita Etelä-Savosta	12
5.2 Työskentelyn tavoitteet	13
5.2.1 Esillepano ja julkisuus	13
5.2.2 Jatkuva kehittyminen	14
5.3 Työskentelytavat	15
5.4 Materiaalit.....	17
5.5 Aiheet ja tyylit	18
5.5.1 Huumori	20
5.5.2 Poliitikka ja kantaaottavuus	21
5.5.3 Fantasia ja henkimaailma.....	23
5.5.4 Oma henkilöhistoria aiheena.....	24
6 POHDINTA.....	25
LÄHTEET	28
LIITTEET	
Liite 1. Haastattelurunko	Liite 2: Jussi Tukiaisen haastattelu
Liite 3: Ritva Nurmen haastattelu	Liite 4: ETI ITE – taiteen helmiä piilosilla

1 JOHDANTO

Kesällä 2007 ajoin lähes päivittäin 35 kilometrin työmatkan halki Pohjanmaan lakeuksien. Lähellä Kärämäen kirkonkylää eräällä pellolla komeili valtava vanhasta, harmantuuneesta lautatavarasta kyhätty rakennelma, joka etäisesti muistutti hyppyrimäkeä. Päivä toisensa perään tuijottelin tuota kummajaista ohi ajaessani ja mietin, mistä mahtoi olla kyse. Kesä kului, vaan mysteeri ei selvinnyt. Syksyllä, jo Savoon palanneena, selailin Helsingin Sanomia ja silmiini sattui suuri kuva rakennelmasta, joka kesän mittaan oli jo minulle varsin tutuksi käynyt. Kuvan yhteydessä oli artikkeli, joka kertoi ITE-taiteesta. Luettuani jutun tunsin äärimmäistä tyydytystä saatuani vastauksen mieltäni kuukausia kiusanneeseen kysymykseen. Toisaalta jokseenkin pintapuolinen artikkeli kiintoisasta aiheesta toimi kuitenkin vain alkulämmittelynä syväsukellukselleni ilmiöön nimeltä ITE-taide.

ITE on lyhennelmä sanoista Itse Tehty Elämä. ITE-taiteella tai nykykansantaiteella tarkoitetaan itseoppineiden harrastelijoiden tekemää taidetta, jonka taustalla on tekijöiden oma tahto luoda. Tämän tutkielmani yksi tarkoitus on ymmärtää, mitä kaikkea ilmiö kätkee nimensä taakse ja miksi aihe on lähivuosien aikana hiipinyt lehtiotsikoihin ja julkaisuihin.

Aineistoihin syventyessäni huomasin termitarhani täyttyvän aina vain uusista, jollain tapaa yhteen ja samaan ilmiöön viittaavista määritelmistä. ITE-taide lienee vielä toistaiseksi sen verran vähän tutkittu aihe, että ilmiötä kuvaavat termit kulkevat eri lähteissä rinnakkain, päällekkäin ja käsi kädessä, eikä siksi ole aivan helppoa hahmottaa ITE-taiteen luonnetta. Tässä tutkielmassani käytän pääasiassa ITE-taiteen termiä. Toisinaan puhun samasta ilmiöstä myös nykykansantaiteena, vaikka jäljempänä toteankin Minna Haverin sanoin, että näilläkin kahdella on hienoinen vivahde-ero. Lähteisiin viitatessani käytän tilanteen mukaan myös käsitteitä *art brut* ja *outsider art*. Helena Sederholm (2004, 233) kertoo suomalaisten määrittelevän ITE-taiteen löyhemmin kuin muut eurooppalaiset outsider-taiteen tai art brutin. Meillä määritelmät ovat vasta hahmottumassa ja rajankäynti nykykansantaiteen ja nykytaiteen välillä on vilkasta ja hedelmällistä.

Tutustuakseni aiheeseen syvällisemmin, halusin tavata henkilökohtaisesti eteläsavoilaisia ITE-taiteilijoita. Halusin haastatella ja kuvata heitä ympäristössä, jossa

heidän tuotantoaan olisi näkössä. Haastatteluihin tukeutuen esittelen tysössäni omia havaintojani ja päätelmiäni teorian tiedouden rinnalla. Haastatteluja käsittelemän tutkielmani viidennestä luvusta alkaen.

Opinnäytetyöni yhteydessä kokosin pienen julkaisun (liite 4), joka sisältää kuvia haastattelemieni Jussi Tukiaisen ja Ritva Nurmen tuotannosta sekä töitä ja tekijöitä esitteleviä tekstejä. Nimeksi julkaisulle annoin ”ETI ITE – taiteen helmiä piilosilla”, sillä haluan haastaa kirjajen lukijat löytämään taidetta omasta lähiympäristöstään.

2 TUTKIMUKSEN TEKEMISESTÄ

Opinnäytetyöni koostuu ITE-taiteeseen ja sen taustoihin perehdyttävästä osiosta, jonka kautta haluan antaa lukijalle pohjatiedon ilmiöstä. Olennaista on myös selvittää ITE-taiteen asemaa Suomessa ja tutustua aiheesta jo tehtyyn tutkimusmateriaaliin. Paikallisuuden, eteläsavolaisuuden, tuon tutkielmani kahden temahaastattelun muodossa (Alatalo 2008a & Alatalo 2008b; LIITE 1 & LIITE 2).

Haasteltavikseni tavoitin kaksi taiteilijaa, jotka mielestäni selkeästi lukeutuvat ITE-taiteen käsitteen piiriin. Halusin haastateltavikseni sekä miehen että naisen, sillä ITE-taide usein helposti mielletään miehiseksi taidemuodoksi. Otin yhteyttä ainoastaan näihin kahteen taiteilijaan, ja molemmat suostuivat haastateltavikseni. Elokuun 19. päivänä 2008 haastattelin kerimäkeläistä Jussi Tukiaista, jonka kanssa olin aiheesta sopinut jo keväällä. Tukiaisen kutsui minut haastattelua varten Savonlinnaan rautatieasemalle, jonka vanhassa asemaravintolassa asuu Tukiaisen ystävä. Tämä paikka valikoitui siksi, että näkössä oli valtavan paljon Tukiaisen tekemää taidetta. Elokuun 20. päivänä 2008 tapasin toisen haastateltavani Ritva Nurmen Mikkelin Kyyhkylässä, missä Nurmi pitää omaa galleriaansa vanhassa navetassa kotinsa lähetyvillä. Nurmen sain haastateltavikseni sattuman kautta, kun satuin kertomaan eräälle tuttavalleni valmisteilla olevasta opinnäytetyöstäni, jolloin tämä osasi neuvoa minut Ritva Nurmen juttusille. Molemmat taiteilijat ovat ”jo-löydettyjä”. Tukiaisen on ollut mukana paitsi useissa näyttelyissä myös Maahenki Oy:n julkaisuissa. Myös monet lehdet ovat kirjoittaneet Tukiaisesta. Ritva Nurmi on vähemmän tunnettu, mutta myös hänet ovat median edustajat tavoittaneet.

Haastatteluni (LIITE 1) koostui kutakuinkin samoista teemoista, joista opinnäytetyönikin rakentuu: esimerkiksi aiheista ja tyyleistä, ajankäytöstä, työskentelytottumuksista, materialiaaleista sekä esillepanosta.

Päädyin tekemään haastattelut osaksi tutkimustani, jotta saisin itse nähdä teoksia oikeassa ympäristössään sekä tavata tekijät ja kuulla heidän tarinansa. Aiheesta tähän asti tehdyt julkaisut vaikuttavat kovinkin kattavilta, mutta siitä huolimatta kaipasin henkilökohtaista kokemusta. Minulle on myös tärkeää se, kuinka tekijät teoksistaan ja työskentelystään kertovat. Jossain määrin käytän siis diskurssianalyysin metodeja, kun tulkitsen haastattelujani.

Diskurssianalyysillä tarkoitetaan väljää teoreettista viitekehystä, joka tarjoaa tutkijalle mahdollisuuden luoda hyvinkin monenlaisia tutkimusmetodeja tai –tekniikoita riippuen tutkimusongelmasta tai tutkimuksen tehtävästä. Olennainen yhdistävä tekijä diskurssianalyysin metodeissa on kuitenkin kiinnostus teksteihin, joko puhuttuihin ja kirjoitettuihin. Ajatuksena on, että ensin on ymmärrettävä haastateltavan puheen merkitykset yksilötasolla, minkä jälkeen pyritään muodostamaan aineistoista kollektiivisia merkitysrakenteita teorettisiin käsitteisiin tukeutuen. Lopputuloksena yksilön voi nähdä osana yhteisöään, kun analyysivaiheessa yksilöllisten puheiden merkitykset sulautetaan osaksi yleisempiä, sosiaalista todellisuutta luovia diskursseja (puhetapoja). (Aaltola & Valli 2007, 126 - 127.)

Diskurssianalyysille tyypillinen piirre tässä tutkielmassani on se, kuinka haastateltavien puhetta tulkittessani käsittelen vastauksia ensin yksilötasolla peilaten sitten päätelmiäni ja tuloksiani ITE-taiteen kollektiivisiin diskursseihin. Teoreettisena viitekehystenä käytän kirjallisuutta ja internetistä löytyneitä tutkimusjulkaisuja aiheesta.

3 ART BRUTISTA ITE-TAITEESEEN

Tarve ilmaista itseään kuvien avulla on ihmiselle synnynnäistä. Lapsena jokainen tekee kuvia tutkien sillä tavoin tilasuhteita ja maailmasuhdetta. Useimmilla kuitenkin iän myötä tällaisen luovan toiminnan harjoittaminen helposti vähenee tai sitä vastoin luovuus kohdistuu muihin toimiin, kuten työhön tai harrastuksiin. (Rhodes 2004, 7.)

Vain pieni osa väestöstä koulutetaan ammattitaiteilijoiksi. Lapsuuden villin, omaehtoisen taiteen tekemisen ja ammattimaisen taiteen tekemisen välillä itseään toteuttaa ryhmä, jonka tekijät eivät luontevasti sovellu kumpaakaan edellä mainituista ryhmistä. Heitä kutsutaan outsider-taiteilijoiksi, ITE-taiteilijoiksi. Vuosikymmenien takaa historiasta tunnetuilla taidejärjestelmän ulkopuolisilla kuvantekijöillä sekä nykykansantaiteilijoilla on paljon yhteisiä piirteitä. ITE-taiteen luonnetta ja ominaispiirteitä avaan kappaleessa viisi. Tässä luvussa selvitän ITE-taiteen historiaa alkaen eurooppalaisesta ulkopuolisten taiteen tutkimuksesta.

3.1 ITE-taiteen taustalla mielisairaiden taide

Taideterapia on syntynyt psykiatrisissa hoitolaitoksissa jo ennen nykyaikaisten hoitojen käyttöönottoa. Alussa sairaaloissa hoidettiin lähinnä pitkäaikaishoidossa olevia potilaita, joille oli tärkeää ilmaista itseään eri tavoin. Joillekin taideterapia oli muodostunut tärkeäksi ilmaisukanavaksi puheen, käyttäytymisen ja muun luovan toiminnan ohelle. Luova toiminta voi myös toimia lähes ehtymättömänä psyykkisen energian lähteenä ja se voi johtaa pakonomaiseen, joskus jopa vimmaiseen tekemiseen. (Lönnqvist 2005, 152.) Taiteen tekeminen on myös yksi keino rauhoittaa itseään – mieli kytkeytyy vähitellen pois häiritsevistä tunteista ja toiminta suuntautuu pois reaali maailman murheista (Lönnqvist 2005, 149).

Psykiatrit, jotka ensimmäisinä kiinnostuivat mielisairaiden taiteesta, olivat saaneet vaikutteita ekspressionismista, jonka teoksissa arvostettiin ennen kaikkea taiteellisen viestin välittömyyttä ja spontaaniutta - psyykkisesti poikkeavien taiteilijoiden teokset tuntuivat kumpuavan suoraan luovuuden ytimestä. (Rhodes 2004, 8.) Toki potilaat ovat tehneet kuvia yhtä kauan kuin mielisairaaloita on ollut olemassa, mutta vasta 1900-luvun puolella töillä katsottiin olevan jotain arvoa (Rhodes 2004, 50).

3.1.1 Art brut ja art singulier

Taiteilija Jean Dubuffet lanseerasi art brut –termin 1940-luvun puolivälissä. Termillä hän tarkoitti tarkkaan valikoitua ja rajattua kokoelmaa mielenterveyspotilaiden sekä itseoppineiden tekemästä taiteesta (Rhodes 2004, 23). Kokoelmaan valikoitui taidetta seuraavanlaisten ryhmien piiristä: mielisairaiden taide, meediotaide eli ns.

henkimaailmasta lähtevät piirustukset ja maalaukset sekä vaikeasti luokiteltavien vimmaisten oman tiensä kulkijoiden teokset (Danchin 2005, 39.)

Koska *art brut* –termi oli Dubuffet'n luoma, päätti hän itse, mitkä teokset kuuluvat kokoelmaan. Alunperin Dubuffet piti *art brutin* kriteerit äärimmäisen tiukoina. Ajan myötä hän kuitenkin laajensi käsitettä joustavampaan suuntaan, niin että siitä tuli käyttökelpoisempi ja ilmiötä laajemmin kuvaava. (Rhodes 2004, 23.)

Pariisissa järjestettiin vuonna 1978 itseoppineiden näyttely, jonka nimi *art singulier*, muodostui kilpailevaksi käsitteeksi *art brutin* rinnalle. Arkkitehti Alain Bourbonnais oli kerännyt oman kokoelmansa ainutlaatuista, taidemaailman ulkopuolelle syntyneitä taidetta jo 1950-luvun puolivälissä, tosin *art brutista* tai Jean Dubuffet'n toiminnasta tietämättä. 1970-luvun alussa hän sattumoisin törmäsi *art brutiin*. Tiedotusvälineissä kerrottiin Dubuffet'n kokoelmasta, jota ranskalaiset museot eivät ottaneet esitettäväkseen. Niinpä Dubuffet lahjoitti kokoelman Lausannen kaupungille. Bourbonnais ja Dubuffet löysivät toisensa ja pääsivät keskustelemaan yhteisestä kiinnostuksen kohteesta. (Danchin 2005, 38 –39.) Kahden rinnakkaisen termin olemassaolo johti kentän jakautumiseen. Dubuffet'n puritaaninen mieltymys pääasiassa karuun mielisairaiden tuotantoon sekä meediotaiteeseen oli kuvaavaa rajoittuneemmalle *art brutille* kun taas Bourbonnais oli enemmän kiinnostunut teosten absurdista huumorista, karnevaalitaiteesta, tilateoksista, materiaalikoosteista sekä asuinympäristöistä. *Art singulieria* pidettiinkin *art brutia* avoimempana kaikelle kansantaiteelle. (Danchin 2005, 42.)

Sekä *art brut* että *art singulier* –taiteilijoita yhdistää itseoppineisuus ja kansantaiteilijuus. Kummankaan ryhmän edustajilla ei ole teknistä osaamista, mutta he kehittävät työtapansa tarpeensa mukaan. Ilmaisussaan he käyttävät haastavia muotoja ja symboleja. Toteutukseen he käyttävät usein kierrätysmateriaaleja. *Art singulier* –taiteilijat työskentelevä taiteen reuna-alueilla, mutta saattaavat kuitenkin nähdä itsensä taiteilijoina, kun taas karkeasti muotoiltuna, *art brut* –taiteilijat eivät kykene hahmottamaan työnsä luonnetta selkeästi, ennenkuin joku ulkopuolinen tulkitsee heidän taidettaan. (Danchin 2005, 42.)

3.1.2 Outsider art

Termi *outsider art* on kaikista taideinstituution ulkopuolella toimivien taidetta kuvaavista termeistä kenties väljin ja sisällyttää piiriinsä laajimman kattauksen erilaisia tekijöitä. Termin kehitti brittiläinen kirjailija Roger Cardinal vastineeksi ranskankieliselle art brutille. Päinvastoin kuin Dubuffet'n vaalima, puhdasoppinen art brut, outsider art käsittää kaiken valtavirran sivuun jäävän taiteen (Danchin, 2005). Tämä lieneekin suurin ja olennaisin eroavaisuus näiden kahden termin välillä. Outsider-taiteesta puhuttaessa kannattaa muistaa, että se ei edusta mitään tyyllillistä suuntausta eikä koulukuntaa. Outsider-taiteilijat tuskin kuvaisivat teoksiaan outsider-taiteeksi. Toisin kuin institutionaalisen taiteen piireissä, outsider-taiteilijat harvoin tuntevat toisiaan, eivätkä siten muodosta yhtenäistä ryhmää. (Rhodes 2004, 14 – 15.)

3.2 ITE-taide nostaa päätään

Suomessa nykykansantaiteesta, ulkopuolisten taiteesta, on puhuttu 1990-luvun loppupuolelta asti ITE-taiteena. ITE-taiteeksi voidaan katsoa monenlaiset taiteelliset tuotokset. Varsin usein teokset ovat ympäristötaidetta: erilaisia puutarhoja, pihaveistoksia, romutaidetta. ITE-taidetta voivat olla myös vaikka koristeelliset käsityönuket tai erikoiset omatekoiset soittimet. Toki ITE-taiteen nimissä tehdään ns. perinteisempääkin taidetta kuten maalauksia ja veistoksia. ITE-taide on arjen luovuutta ja ongelmanratkaisukykyä (Sederholm 2004, 231).

ITE-taiteen luonteeseen kuuluu vahvasti se, että teokset jäävät useimmiten tekijöiden omaan elinpiiriin (Haveri 2007). Lähtökohtaisesti tekijät siis luovat taidetta itselleen. Siksi näihin taidonnäytteisiin ei ihan helpolla törmääkään.

3.2.1 Maaseudun sivistysliiton kartoitukset

Maaseudun sivistysliitto on tehnyt arvokasta tutkimustyötä ITE-taiteen parissa. Vuodesta 1998 lähtien sivistysliiton toimesta on kartoitettu valtakunnan ITE-taiteilijoita alue alueelta. Tähän mennessä nykykansantaiteilijoita on tavoitettu Kainuusta sekä Pohjanmaan jokivarsilta ja parhaillaan tekijöitä etsitään Keski-

Suomesta ja Pohjois-Karjalasta. Ensimmäinen ITE-taiteen näyttely järjestettiin vuonna 2000 Kaustisilla, minkä jälkeen näyttely kiersi useilla paikkakunnilla päätyen Helsingin kaupungin taidemuseoon, jossa se saavutti valtavan suosion (Uimonen, 2005).

ITE-taiteesta on tehty useita julkaisuja, esimerkiksi ITE-taiteen vuosikirjoja. Kustantajana toimii Maahenki Oy, jonka pääomistaja on Maaseudun sivistysliitto (Maaseudun sivistysliitto 2007). Maaseudun sivistysliitto on myös verkostoitunut kansainvälisiin outsider-toimijoihin ja suomalaista ITE-taidetta on myös viety nähtäväksi ulkomaille (Uimonen, 2005).

Vuonna 2001 Kaustisen kansantaiteen keskus laajensi toimintaansa kuvataiteen alueelle, kun Kaustisille perustettiin ITE-taiteen museo, joka onkin nykyisin merkittävä osa Kansantaiteenkeskuksen jokapäivästä toimintaa. ITE-Nykykansantaiteen museon tehtävänä on toimia suomalaisen visuaalisen kansantaiteen näyttämönä sekä dokumentoida ja arkistoida teoksia ja muuta aihetta käsittelevää materiaalia. Kansantaiteenkeskuksessa on järjestetty myös useita ITE-aiheisia konferensseja, joiden tarkoituksena on ollut määritellä tavoitteita visuaalisen nykykansantaiteen aseman kehittämiseksi. Näyttelyt, joita keskuksessa on järjestetty ovat olleet erinomaisen onnistuneita sekä yleisön että kriitikoiden mielestä. (Kansantaiteenkeskus 2008.)

3.2.2 Puuhamiehet Erkki Pirtola ja Veli Granö

Maaseudun sivistysliiton kartoitusten takaa löytyy tärkeimpinä toimijoina kaksi ITE-aktiivia, joiden aikaansaannosta on myös jo vakaasti suomalaisiin suihin jämähtänyt termi ITE-taide. Nämä aktiivit ovat valokuvaaja Veli Granö sekä Erkki Pirtola, josta jälkimmäistä Kaltio-lehden (2005) artikkelin yhteydessä luonnehditaan seuraavanlaisesti: ”Erkki Pirtola on taiteilija, videodokumentaristi, esseisti, opettaja, toimittaja ja ITE-kuraattori. Kiinnostunut niistä taiteen rajoista, jotka murtuvat elämään ja lisäävät yhteisöllisyyttä”. Pirtola on kuvannut yli viisikymmentä tuntia videomateriaalia kiinnostavimpien ja persoonallisimpien ITE-taiteilijoista sekä heidän töistään ja elämäntavastaan (Kansantaiteenkeskus 2008).

Veli Granö kiersi jo 80-luvun lopulla kuvaamassa suomalaisten tekemiä pihaveistoksia ja kokosi kuvakirjan *Onnela* (1986). On pitkälti Granön ansiota, että suuren yleisön kiinnostus taidetta tekeviä itseoppineita kansanmiehiä ja –naisia kohtaan heräsi. Vuonna 2002 Gräno saikin valokuvataiteen valtionpalkinnon tunnustuksena ITE-taiteen eteen tehdystä karoitus- ja dokumentointityöstään (Kallioinen 2003, 93).

4 ITE-TAIDE TAIDEMAAILMAN TERMEIN TARKASTELTUNA

Tarve tehdä taidetta ei ole ainoastaan ammattilaistaiteilijoille ominainen piirre. Taide on toiminut ihmislajin itseilmaisun kanavana jo kauan ennen kuin taiteilijoiden ammattikuntaa oli olemassakaan. Vasta myöhemmin on taiteesta on kehittynyt institutionaalinen järjestelmä, joka jollain tasolla määrittelee, mitä taide on ja kuka oikeastaan on taiteilija.

ITE-taiteen määrittelemisen on hankalaa juuri siitä syystä, että sen ilmenemismuodot ovat mitä moninaisimpia (Kaltio 2007). Yhtään sen helpompaa ei ole määritellä taidetta ylipäätänsä. Vuosikymmenien saatossa useat taiteen tutkijat ja muut tahot ovat esittäneet omia tulkintojaan aiheesta. Tässä luvussa käytän joissain yhteyksissä termiä artefakti, jolla tarkoitetaan ihmisen tekemää, ei-luonnollista objektia (Nurmi 2002, 48).

4.1 Institutionaalista taidejärjestelmästä

Instituutioilla tarkoitetaan yhteiskunnan vakiintuneita tapajärjestelmiä (Nurmi 2002, 260). Taiteesta puhuttaessa instituutio siis tarkoittaisi hieman epämääräistä säännöstöä, joka määrittelee mikä oikeastaan on taidetta, mikä artefakti saa taideteoksen statuksen. Teoksessaan *Estetiikka* George Dickie esittää taideteoksesta seuraavanlaisen määritelmän:

”Taideteos sanan luokittelevassa merkityksessä on 1) artefakti, jonka 2) joku tai jotkut, erityisen yhteiskunnallisen instituution, taidemaailman, puolesta toimien, ovat asettaneet ehdolle arvostamisen kohteeksi.”
(Dickie 1981, 86)

Dickien mukaan taideinstituution toiminta pohjautuu siis arvostamisen kohteeksi asettamiseen. Tosin viime kädessä teoksen vastaanottaja on se, jolta arvostus tulee, jos on tullakseen. Kuitenkin taideinstituutiolla on valta asettaa juuri tietty teos ehdolle. Taidemaailmassa saattaa tuntua erityisen epämääräiseltä asettaa jokin asia johonkin erityiseen asemaan. Selväpiirteisempää olisi epäilemättä toimia täysin oikeudellisessa järjestelmässä, jossa toimintatavat olisivat tiettyjen sääntöjen määrittelemiä. Taideinstituutio onkin monista muista yhteiskunnallisista instituutioista poikkeava siinä mielessä, että sen ei tarvitse noudattaa muodollisesti säädettyä ohjesäännöstöä tai toimihenkilöitä (Dickie 1981, 87–88).

4.2 Minna Haverin havainnot nykykansantaiteen asemasta

Minna Haveri on suomalainen taiteen tutkija, joka tekee väitöstutkimusta nykykansantaiteesta. Haveri on pohtinut muun muassa nykykansantaiteen suhdetta harrastajataiteeseen, korkeataiteeseen, kansantaiteeseen ja arjen estetiikkaan. Tämä kappale pohjautuu Haverin tekeillä olevaan tutkimukseen, *Nykykansantaide – Elinympäristö taiteen näyttämönä*, liittyvään internet-julkaisuun.

Harrastajataidetta ja ITE-taidetta yhdistää se, että tekijät eivät ole ammattilaisia. Harrastajataiteilijat kuitenkin eroavat ITE-taiteilijoista siinä, että he usein hakeutuvat ohjaukseen ja pyrkivät hallitsemaan ammattilaistaiteilijoiden tekniikoita ja jäljittelevät jo olemassa olevia tyylejä, kun taas ITE-taiteilijoita leimaa itseoppineisuus ja riippumattomuus vallitsevista taideihanteista.

Korkeataiteen tuotokset ovat ammattitaiteilijoiden käsialaa, mikä periaatteessa jos sinällään lukee ne kuuluviksi institutionaalisen taiteen piiriin, johon nykykansantaiteilijoiden teokset eivät puolestaan lukeudu. Yhteistä ammattilaisten työskentelyn ja ITE-taiteilijoiden taiteen luomisessa on tekemisen intensiivinen luonne. Sen sijaan kohteet, joihin nämä kaksi eri ryhmää teoksensa luovat, poikkeavat toisistaan; ammattilainen tekee töitään lähtökohtaisesti johonkin näyttelytilaan, kun taas ITE-taiteilijan teokset usein jäävät tekijän omaan elämänpiiriin.

Kansantaiteen ja nykykansantaiteen yhtäläisyydeksi Haveri mainitsee ainakin sen, että molemmat ovat ns. tavallisen kansan luovuuden tuotosta. Nykykansantaide ei

kuitenkaan kansantaiteen tavoin noudata vanhoja perinteitä. Tosin molemmissa näkyvät vahvasti tekijöidensä käsityöläisen taidot sekä sitoutuneisuus oman yhteisönsä kulttuuriin.

Arjen estetiikalla tarkoitetaan kauneuden tavoittelua omassa elinympäristössään. ITE-taiteessa tekemisen motiivi kuitenkin piilee yksilön itseilmaisun tarpeessa, eikä niinkään esteettisten arvojen tavoittelussa.

5 ITE-TAITEEN RAJANVETOA

Todellisen elämän esimerkit valottavat ilmiötä kuin ilmiötä kaikkein selkeimmin. Tässä luvussa esittelen suomalaisen ITE-taiteen omintakeisimpia tekijöitä sekä valaisen ITE-taiteen luonnetta haastatteluaineistoni pohjalta.

5.1 Kuka on ITE-taiteilija?

Taide sanana viittaa siihen, että sen tekemiseen tarvitaan taitoa (Sederholm 2000, 6). Varsinkin nykytaiteessa kuitenkin tuntuu teknisiä taitoja enemmän korostuvan se, mitä taiteilija työllään tahtoo sanoa. Eräs taiteen tärkeä lähtökohta on siis tekijän sisäinen palo tuoda omaa ajatusmaailmaansa julki. Mielestäni kuka tahansa, oli hän sitten ammattilaistaiteilija tai ei, saattaa sisimmässään olla suuri ajattelija, jonka teokset voisivat olla yllättävänkin merkityksellisiä ja syvällisiä.

ITE-taiteen tyypillisimmäksi tekijäksi voisi määritellä eläkeikäisen mieshenkilön. Eläkeikäisistä tekijöistä useimmat ovat eläneet työntäyteisen elämän ja vapaa-ajan lisääntyminen puolestaan mahdollistaa paneutumisen luovaan työhön. Myös muut elämänmuutokset kuten vaikea sairaus, läheisen menetys tai työttömäksi joutuminen voivat laukaista tarpeen käsitellä ajatuksia kuvallisin keinoin. Miesten paljous ITE-tekijöiden riveissä saattaa toisaalta selittyä silläkin, että taiteilijoita kartoittaessa miehemmän tekotavan ulkoilmateokset, veistokset ja muut raskaat rakennelmat ovat helpommin löydettävissä. Naisten ITE-taide saattaa olla miesten tekemää näkymättömämpää siitä syystä, että teokset liittyvät tekijän arkiympäristöön. Ne voivat olla esimerkiksi kotia koristavia seinä- tai huonekalumaalauksia tai muuta

pienimuotoisempaa sisätiloihin luontevasti istuvaa taidetta. (Sederholm 2004, 229 – 230.)

5.1.1 Omaleimaisia suomalaisia ITE-taiteilijoita

Joillekin koko elämäntapa ja –piiri on ITE-taiteilua. Helena Sederholm (2005, 21) siteeraa artikkelissaan Roger Cardinalia, joka on osuvasti sanonut: ”Ammattitaiteilijatkkin luovat uusia maailmoja, mutta vain outsider-taiteilijat myös elävät niissä.” Erikoista kuitenkin – harva ITE-taiteen tekijä mieltää itseään taiteilijaksi (Maaseudun sivistysliitto 2007). Tästä esimerkkinä mainittakoon persoonallinen elämäntapaperformanssitaiteilija Elis Sinistö Kirkkonummelta. Hän rakensi tontilleen eriskummallisia kierrätysjäte-rakennelmia, jotka alkeellisuudestaan huolimatta toimivat hänen kotinaan. Boheemi taiteilija halusi elämäntavallaan kertoa ihmisille onnellisuudesta (Pirtola 2001, 40).

Useimmiten ITE-taiteilija on vanhempi mieshenkilö, vaikka luonnollisesti tekijöistä löytyy naisiakin (Haveri 2007). Vahvan feminiinisestä tekijästä esimerkkinä toimii padasjokinen Enni Id (1900-92). Idin aviomies ei hyväksynyt puolisonsa taiteilua, mutta miehen poisnukkumisen jälkeen pääsi Id toteuttamaan itseään. Niinpä hän maalasi rehevän kukkatarhan hirsitalonsa sisään. Mökin kaikki seinäpinnat, ovet ja irtaimisto värittyivät luontoaiheilla. (Pirtola 2001, 18.) Idin suosimat aiheet olivat kukka-asetelmia ja kissoja. Tyyliään hänen jälkensä oli naivistista, ja hänen maalauksiaan onkin ollut esillä lukuisissa naivistien näyttelyissä. (Sederholm 2005, 211)

Ilmari ”Imppu” Salminen Petäjävedeltä on perustanut oman ITE-museonsa. Hänen punainen tupansa kätkee sisälleen valtavan määrän esinekollaaseja ja piirroksia. Piirrosten keskelle Salminen asettaa aina lehtikuvan. Kuvassa voi komeilla esimerkiksi julkisuuden henkilö kuten poliitikko tai laulaja tai vaikkapa ravihevonen. Kuvan ympärystän ja kehyksen hän koristelee runsain kuvioin. (Sederholm 2005, 218.) Helsingin Sanomien toimittaja Pessi Rautio (2001) pohtiikin, onko kyseessä kunnioitus vai ironia. Salmisen museossa on toinenkin osasto, ITE-kotiseutumuseo, joka esittelee vanhoja esineitä sekä omatekoisia pyssyjä ja rahoja. Töitään hän esittelee yleisölle soittaen haitarilla ITE-sovitettuja sävelmiä. (Sederholm 2005, 218.)

5.1.2 ITE-taiteilijoita Etelä-Savosta

Tapaamani ja haastattelemanani (Alatalo 2008a; Alatalo 2008b) ITE-taiteilijat, Ritva Nurmi ja Jussi Tukiainen, ovat kaksi toisistaan kovin poikkeavaa taiteen tekijää. Toki heidän työskentelyä yhdistääkin moni piirre, kuten kierrätysmateriaalin käyttö ja huumori, mutta nämä seikat ovat kuitenkin leimaatekeviä koko ITE-taiteelle. Piirteet, jotka heidät selkeimmin toisistaan erottaa ovat valitut teemat, oma suhtautuminen taiteilijuuteen ja suhde omaan tuotantoon.

Ritva Nurmi asuu Mikkelin Kyyhkylässä, kauniin Porrassalmen museotien varrella. Kuten useat ITE-taiteilijat, on Nurmikin eläkkeellä. Luova työskentely kuuluu hänen jokapäiväiseen elämäänsä. Fantasiaeläinten ja kosmisten hahmojen taiteilun lisäksi tämä ITE-taiteilija tekee vaatteensa itse neuloen ja ommellen. Taiteellisia harrastuksia ovat myös laulu ja lyriikoiden kirjoittaminen.

Kuinka tekijät itse suhtautuvat omaan taitelijuuteensa? Itsensä arvostus tuntuu olevan Tukiaisella kohdallaan. Hän on jo vuosia pitänyt itseään taiteilijana ja kertoikin haastattelussa (Alatalo 2008a) esimerkkitaipauksen:

”Silloin ku asuttiin Forssassa, niin mä kuuluin, eiku Somerolla, kuuluin Forssan taiteilijaseuraan. Vein yhteen... Niin mä anoin, et saanko mä oman näyttelyn sinne galleriaan, niin sielt tuli vastaus... Ei ne tuntenu mua, me oltiin vasta Helsingistä muutettu, että jos tota muutaman vuoden vielä niin taiteilisit ja mietitään sitte. Nii mä suutuin hirmusesti (naurua), että minä oon syntymästäni lähtien ollu suuri taiteilija!”
Tukiainen (2008).

Kun puolestaan Nurmelta kysyin, millaisena hän näkee asemansa taiteen kentällä, kiisti hän aluksi olevansa taiteilija laisinkaan, mutta kertoi sitten hieman huvittuneena olevansa ITE-taiteilija tai nykykansantaiteilija. Lopulta hän kuitenkin totesi, että ITE-taiteen käsite on hyvä olla olemassa kuvaamaan kaltaistensa toimintaa.

Yhteisartikkelissaan Auli Jämsäsen kanssa Minna Haveri kertoo tehneensä saman havainnon ITE-taiteilijoiden suhtautumisesta omaan taiteilijuuteensa: ”ITE-projektin saama laaja julkisuus ja ITE-käsitteen vakiintuminen yleiseen kielenkäyttöön on

antanut näille taiteilijoille heidän kaipaamansa nimistykseen ja sen myötä tunteen, että he kuuluvat taiteineen osaksi ryhmää.” Vain muutama tekijöistä kutsuu itseään taiteilijaksi. Muut arastelevat nimikkeen käyttöä, koska useimpien mielestä se viittaa ammattimaisuuteen tai niin kutsutun arvotaiteen luomiseen (Haveri & Jämsänen 2007, 19).

5.2 Työskentelyn tavoitteet

5.2.1 Esillepano ja julkisuus

ITE-taiteilija Tukiaisen töitä on esillä Savonlinnan rautatiaseman vanhassa ravintolassa, jota asuttaa Tukiaisen hyvä ystävä. Lisäksi Savonlinnan vanha työväentalossa, Iloassa, on runsain määrin Tukiaisen teoksia. Nurmi puolestaan on nähnyt valtavan vaivan ja raivannut vanhaan navettaan oikean galleriatilan. Navettagalleria on tilana rujo ja rosainen, mutta Nurmi näkee sen vain töidensä luonnetta tukevana näyttämönä. Osan teoksista Nurmi on rakentanut suoraan pihamaalle, jonne ne ovatkin jääneet sääolojen armoille. Teosten rapistuminen syntysijoilleen kuuluu sekin Nurmen näkemyksen mukaan töiden luonteeseen, eikä Nurmi niitä juurikaan käy korjailemassa.

Näiden taiteilijoiden teoksille löytyy siis yleisöä, ja tekijät ovatkin siitä haastattelun (Alatalo 2008) perusteella mielissään. Art brut –auktoriteetti Jean Dubuffet’n mielestä, ammatillinen kunnianhimo tai halu menestyä heikentää tuotannon laatua. Hänen kerrotaan jopa sulkeneen pois määritelmän piiristä taiteilijan, joka oli joutunut kosketuksiin ”kultivoituneiden piirien” kanssa. (Rhodes 2005, 16.) Tukiaisen tapauksessa aidosta itsensä toteuttamisen halusta kertoo kuitenkin se, ettei hän enää juurikaan maalaa tauluja, vaikka niitä on häneltä varta vasten toivottu. Tukianen (Alatalo 2008a) itse kertoi:

”Et niinku, mulla on nyt kymmenen vuotta varmaan ollu joku rimakauhu maalaamiseen. Sen takia mä oon kai tehny noita, kaikkee muuta... Tekis mieli ja niitä saa kaupaksi. Mulle on tullu monta tilaustaki, maisemia ja muuta (naurahdus). Mä oon koittanu väkisin alottaa, mut ne on jääny puoleen väliin.” Tukiaisen (2008).

Tukiaisen kommentista voi päätellä, että houkuttimena rahallinen korvaus kiinnostaisi, mutta tekemisen mielekkyys tuntuu olevan tekemistä ratkaisevasti arvottava seikka.

Julkisuudesta kumpikaan haastatteleminen ITE-taiteen tekijöistä ei haaveile. Tukiainen tosin on ollut jo mukana useissa Maaseudun sivistysliiton julkaisuissa sekä ITE-taiteen näyttelyissä aina Kiasmaa myöten. Sana Nurmen galleriasta kulkee puskaradion kautta. Tehokas kanava se tuntuu olevan, sillä kesä kesän jälkeen Nurmen vieraskirja täyttyy aina vain uusista nimistä. Nurmi totesi haastattelussa, että puumerkkejä kirjaan on tultu raapustamaan ulkomailtakin.

Tekijyyttä pohditaessa on merkittävää että sekä Nurmi että Tukiainen signeeraavat työnsä; Tukiainen koko nimellään ja Nurmi itse suunnittelemlaan, nimikirjaimistaan koostuvalla tunnuksella.

Haastattelemani ITE-taiteilijat pitivät palautteen saamisesta, oli se sitten positiivista tai negatiivista. Tukiaisen mielestä paras hänen koskaan saamansa kritiikki oli aikoinaan kirjoitettu hänen vieraskirjaansa Kerimäen kirkon tiloissa olleesta teoksesta, joka kuului näin: ”tämmöstä paskataidetta ei olis pitäny tänne tuoda”. Palautteen laadusta huolimatta kumpikaan ei koe sillä olevan vaikutusta työskentelyynsä. Nurmi mielellään myös puhuu teoksistaan ja esittelee niitä vierailijoille. Sen sijaan Tukiainen kokee ikään kuin tyhjentäneen itsensä teoksiinsa, eikä siksi niin mielellään palaa niihin jälkeempään.

5.2.2 Jatkuva kehittyminen

Taito on luonnollisesti tärkeä tekijä kaikessa taiteessa. ITE-taiteen teoksissa ei taitoa kuitenkaan aseteta luovuuden ja ilmaisun vapauden edelle. Nykykansantaiteen näkeekin ainutlaatuista ja uhkarohkeaa heittäytymistä ideoiden ja luomishalun vietäväksi. Epäonnistumista ei pelätä, vaan tavoitteet uskalletaan asettaa liian korkealle. (Haveri 2003, 22). Heittäytymisestä ja uusien tyylien ennakkoluulottomasta kokeilunhalusta kielii myös Tukiaisen ja Nurmen teoskokoelmat. Epäonnistumiset on helppo kokea positiivisina, kun ne osaa mieltää oppimiskokemuksiksi.

Ammattilaistaiteilijat ovat työhönsä kouluttautuneita ja heillä on valmiudet toteuttaa itseään useilla oppimillaan tekniikoilla sekä tarkoituksenmukaisilla materiaaleilla ja

välineistöllä. Varmasti osittain koulutuksen puutteesta johtuen ITE-taiteilijat painivat jatkuvasti teosten rakentamiseen liittyvien teknisten ratkaisujen parissa - kuinka vision saa muotoutumaan konkreettiseksi tuotokseksi. ITE-taide tuntuukin olevan yrittämisen ja erehtymisen taidetta. Nurmi (Alatalo 2008b) kuvaili tekemistään ikuisiksi oppimiseksi:

”Mä joudun koko ajan oleen semmonen vähä niinku teknikko ja... Ja tutkija, ja siinä vaaditaa hirveen paljon erilaisia tuommosia keinoja, millä saa sen toteutettua. Että siis mä oon koko ajan semmosessa koulussa, että mä aina opin uutta työn ohella”. Nurmi (2008).

”...Ja siinä on just semmonen, että työ tekijäänsä opettaa, et aina oppii uutta. Ja sit, jos tekee jonku fiban, niin huomaa, et ajaa näinhän sen piti mennäkin. Ja sitte nää kaikki tämmöset vastoinkäymiset, ne muuttuuki voitoksi.” Nurmi (2008).

Haastatteujen perusteella voidaan todeta, että tekijöille ei kuitenkaan ole ylivoimaisen vaikeaa jättää työtä kesken, jos se ei ota sujuakseen. Nurmen mielestä kurttuotsaisena ei saa taiteilla.

5.3 Työskentelytavat

Kuten mikä tahansa luovan toiminta, myös ITE-taiteen tekeminen saattaa usein ajaa tekijänsä tilaan, jossa tekeminen on niin intensiivistä, että aika ja paikka unohtuu. Työskentelyn kokonaisvaltaisuudesta kertoo sekin, että Nurmi kertoi jollain tapaa olevansa jatkuvasti kiinni jossain työssä ajatuksen tasolla. Silloinkin, kun ei työskentele teostensa parissa.

ITE-taide ei olen lainkaan niin suunnitelmallista kuin ammattilaistaide. Luonnoksia haastattelemani henkilöt eivät tee lainkaan paperille, vaan idea työstä muhii päässä. Työskentelyn kuluessa yksityiskohdat täsmentyvät paljolti senkin mukaan, kuinka materiaali tuntuu asettuvan. ITE-taiteessa massa komentaa muovaajaansa. Nurmi (Alatalo 2008b) totesi:

”...En koskaan tee mitään skissejä. Se tulee hyvin impulsiivisesti, että jos mä saan jonku materiaalin käteen, niin se lähtee niinku lentoon siitä sitte. Et mullon sitte silloin alussa heti siitä se visio, minkälainen siitä tulee ja rupean työstään, mutta se saattaa sen työn kuluessa koko ajan muuttuu erilaiseksi. Siis se elää koko aika, se on koko ajan semmosta luomista.” Nurmi (2008).

Tukiainen on asuttanut vanhaa koulurakennusta Kerimäellä jo parikymmentä vuotta ja hänellä on siellä kokonainen luokkahuone varattuna taiteelliselle työskentelylle. Toinen suuri luokkatila onkin sitten omistettu materiaalille ja muulle romulle. Oman taiteellisen työn tekeminen vaikuttaisi olevan siis merkittävä osa arkea. Toisaalta asuinympäristönä vanha koulu helposti mahdollistaa ruhtinaalliset työskentelytilat. Nurmi puolestaan tekee taidetta keittiössään ja tarvittaessa pienessä pannuhuoneessaan. Hänen kotinsa tosin onkin pienehkö rivitaloasunto, eikä siten luomistyölle ole mahdollista omistaa kovin kummoisia tiloja.

Ajankäytöstä puhuttaessa kertoivat molemmat ITE-taiteilijat työskentelevänsä päivittäin, ainakin jonkin verran. Nurmi saattaa toisinaan jopa järjestellä muita menojaan siten, että saa keskittyä yksinomaan taiteiluun, jos teos tuntuu olevan kriittisessä vaiheessa. Idean syntyminen tuntuu haastattelujen perusteella olevan tekijöilleen merkittävä vaihe, sillä toisinaan tekeillä oleva työ joutuu väistämään siksi aikaa, että yllättäen tulleen idean toteutuksen saa aluille.

Työvaiheita tekijöiden on vaikea arvottaa mielekkyyssjärjestykseen. Haastattelun (Alatalo 2008b) aikana Nurmi kuitenkin päätyi tulokseen, että intensiivinen tekemisen vaihe on kuitenkin se kaikkein tärkein:

”Ei, kyllä se on se tekeminen. Siihen tulee se semmonen kauhee hehku. Semmonen... Sydän paisuu ja siis se valtava polte, inspiraation polte tulee. Semmonen, että sydän tuntuu niinku pakahtuvan, kun saa semmosen hyvin mielenkiintosen materiaalin käteen. Ja sitten se, että siinon hirvee kiire saada se valmiiksi ja näkee sen lopputuloksen.” Nurmi (2008).

Toisinaan kuitenkin työtä tehtäessä on kova kiire saada teos päätökseen, jotta pääsisi tarkastelemaan lopputulosta. Kun työ on lopulta valmis, tuntee tekijä sen voimakkaasti sisimmässään. Tukiainen kertoi työn valmistumisen olevan ”ihmeellinen” hetki. Nurmi (Alatalo 2008b) puolestaan kuvaili työn valmistumista seuraavanlaisesti:

”Se on vähä niinku lapsi syntyis, että se on nyt tässä. Ja siihen ei sen jälkeen saa mennä koskemaan. Jos menee sitä myöhemmin parantelemaan, niin se muuttuu. Se sen sielu kärsii siitä. Et mä annan joka työlleni niinku semmosen sielun ja hengen”. Nurmi (2008).

5.4 Materiaalit

Puu, pahvi, sähköjohdot, kananmunat, kuolleet eläimet ja hyönteiset, lelut, kankaat, kanaverkko, rautalanka, hedemät, kivet, urheiluvälineet, kodinkoneet...ITE-taiteilijoiden käyttämien materiaalien kirjo on rajaton. Katsojalle osa viehätystä onkin yllättyä erikoisista ratkaisuista ja käytettyjen materiaalien runsaudesta töissä.

Taiteiden yössä keskustelutilaisuudessa *Mitä hauskaa tässä nyt sitten on?* (2008) kuvataiteilija ja taiteen tohtori Jyrki Siukonen kuvaili ITE-taiteilijoiden työskentelyä seuraavanlaisesti: ”Tekijä ottaa mitä löytää ja tekee siitä, mitä tahtoo.” Kahteen taiteilijaan tutustuttuani uskaltaisin yhtyä Siukosen lausahdukseen. Tukiainen on onnistunut kaivamaan mehumaijasta tahmaista marjamössöä ja muovannut aineksesta patsaita. Erääseen teokseen kuuluu keskeisenä osana kuollut lintu (kuva 1). Nurmi puolestaan on valjastanut vanhat rintaliivit lentäväksi olennoiksi ja pölynimurin robotiksi. Sukka- ja alushousuista hän on tehnyt päähineitä.

Pääasiassa ITE-taide on kierrätystaidetta. Tekijät haalivat materiaalia ympäristöstään, eivätkä juuri käytä rahavarojaan taidetarvikkeisiin lukuunottamatta liimoja tai muita kierrätyskelvottomia tarvikkeita. Haastattelemi taiteilijat kertoivat, että tuttavat osaavat jo tuoda heille kaikenlaista. Haastattelun aikana Tukiainen esimerkiksi sai ystävältään pussillisen karpäsen raatoja. Kumpikaan haastateltavistani ei ole koskaan kokenut tilannetta, jossa työskentely olisi estynyt materiaalin puutteen vuoksi.

KUVA 1. Jussi Tukiainen: Mielenosoittaja, 1980-luvun lopulta (yksityiskohta).

5.5 Aiheet ja tyylit

ITE-taiteessa vallitseva teosmuoto näyttäisi olevan kolmiulotteiset teokset. Toki ITE-taiteen piirissä nähdään runsain määrin maalauksiakin, ja sekä Nurmi että Tukianenkin ovat jossain vaiheessa ITE-uraansa maallanneet. Nykyisin molemmat kuitenkin tekevät pääasiassa veistosmaisia töitä. Nekin teokset, jotka ovat perinteisen taulun muotoon tehtyjä tuntuvat karkaavan ulos kehyksistään, kuten esimerkiksi Nurmen *Orjalaiva* (kuva 2). Muutoin teos muistuttaa tavanomaista merimaisemaa, mutta laineilla keinuukin hirven leuka, ja teos saa kolmannen ulottuvuuden.

KUVA 2. Ritva Nurmi: Orjalaiva, 2003 (yksityiskohta).

Sekä Nurmi että Tukiainen tietävät nimeltä taidehistorian merkkitaiteilijoita ja tuntevat heidän tuotantoaan sekä ihalevatkin useita heistä taiteen tekijöinä. He eivät kuitenkaan koe saavansa vaikutteita toisten taiteilijoiden teoksista. He tuntuvat jossain määrin kavahtavankin ajatusta vaikutteiden saamisesta, peläten tuotantonsa muuttumista (Alatalo 2008a; Alatalo 2008b):

”...Mitä vähemmän sä saat vaikutteita muilta, sen enemmän sulle tulee se oma leima niihin töihin. -- Ja toisaalta se on hyvä, ettei oo mitään taidekoulua käynny, koska sinä aina tietyllä tavalla sidotaan ihminen raameihin ja nyt kun saa vapaasti tehdä ihan miltä sisästä tuntuu... ” Nurmi (2008).

”...Ne opettajat pilaa sitte niitten kuvallisen ilmaisun, ku ennen koulua ne tekee vapaasti, eikä niill oo oppii eikä ne ei pelkää mitään sääntöjä ja se on taidetta niin ku monilla ITE-taiteilijoilla.” Tukiainen (2008).

Edellisessä lainauksessa Tukiainen, kuten useat ulkopuolisten taiteen tutkimuksetkin, tuo esiin ITE-taiteen ja lasten tekemän taiteen välillä. Kun Wassily Kandinsky tutki lasten taidetta 1900-luvun alussa, hän totesi: ”Lapsi ei piittaa käytännöllisyyden

merkityksestä, koska hän katselee kaikkea tuorein silmin ja hänellä on tallella luontainen kyky omaksua asioita sellaisenaan”, akateemisesti koulittu taiteilija puolestaan tuottaa ’korrektin’ piirroksen, joka on kuollut”. (Rhodes 2004, 27.) Samanlainen tekemisen tapa näkyy ITE-taiteilijoiden teoksissa. Puhuttaessa yhteyksistä lasten taiteeseen, Nurmi mainitsi näitä kahta tekijäryhmää yhdistävän myös tuotosten elävyyden ja sielukkuuden. Eräät ammattitaiteilijat, kuten modernisti Paul Klee, ovat tietoisesti tavoitelleet laspsenomaista tekniikkaa. Outsider-taiteilijoiden töissä ei kuitenkaan ole kyse tietoisesta jäljittelystä vaan yhdistävä tekijä on töiden spontaanisuus ja raakuus. Sisällön suhteen lasten taiteella ja outsider-taiteella on eroavaisuuksia. (Rhodes 2004, 37–40.) Tyyliään ITE-taiteenkin teokset saattavat siis muistuttaa lasten taidetta, ennakkoluulottoman ja rajoittumattoman ilmaisun vuoksi.

5.5.1 Huumori

Huumori, mustakin, sekä ironia ovat ITE-taiteen ominaisimpia piirteitä. Valtaosa tekijöistä pitää niitä tärkeinä tekijöinä tuotannossaan: tekemisen ilo ja tietty ilkkurisuuskin saa näkyä. Professori Seppo Knuutila kuvaa humoristisia teoksia seuraavanlaisesti: ne kääntävät valta- ja auktoriteettisuhteet nurinniskoin, esittävät koomisen ristiriidan tai tarkastelevat maailmaa ironisen suurennuslasin lävitse (Elovirta 2005, 9). Yleisimmin huumori syntyy liioittelusta, esimerkiksi kokosuhteilla leikittelystä tai materiaalivalinnan ja teoksen sisällön välisestä suhteesta. Sederholm (2004, 239) käyttää esimerkkinä Martti Hömpin teosta *Trio Pönttöpäät*, jossa tämä käyttää tyhjyyttään kumisevia linnunpönttöjä poliitikkojen päinä.

Huumori tuntuu ainakin Nurmen teosten kohdalla tulevan erityisesti esiin teoksen sisällön ja nimikkoinnin välisessä suhteessa. Oivaltavat nimet sanaleikkeineen kertovat tekijän verbaalisesta lahjakkuudesta ja luovuuden suuntautumisesta kirjallisellekin sektorille. Esimerkkeinä sisällön ja nimen suhteesta mainittakoon teos nimeltä *Rahavirta*, jossa taulun halki kiemurtelee vanhoista kolikoista muodostuva polku (kuva 3). Nimikoinneista voi löytää myös intertekstuaalisia piirteitä kuten hauskoja viittauksia vaikkapa viihdemaailman tuotantoihin. Nurmen Navettagallerian pihalla istuskelee esimerkiksi ihmislapsen kokoinen hahmo, joka on saanut nimekseen *Salaperäinen agentti*.

KUVA 3. Ritva Nurmi: Rahavirta, 2003 – 2008.

5.5.2 Poliitiikka ja kantaaottavuus

Ajankohtaisuus ja poliitiikka ovat monille ITE-taiteilijoille innoittavia aiheita. Tiedotusvälineiden aktiivinen seuraaminen ja vaikkapa lehtileikkeiden keräily kuuluvat olennaisena osana ITE-taiteilun taustatutkimukseen (Sederholm 2004, 237).

Vaikka Jussi Tukiainen teoksissaan käsittelee yhteiskuntakriittisiä ja vaikeitakin aiheita, toteaa hän haluavansa käsitellä aiheitaan huumorin kautta. Teokset ovatkin hausalla tavalla irvailevia, eivät ankan synkkiä ja syyttäviä. Esimerkiksi teoksessa nimeltä *Juhantalo* (kuva 4) pikkumökin oven aukaisu laukaisee soimaan ilkkurisen naurunremakan. Tukiainen tekee teoksia myös puhtaasti huumorin ja hauskuuden nimissä, ikäänkuin vastapainona ilkkurisille töille. Lämminhenkinen ja sympaattinen esimerkki Tukiaisen töistä on *Kössin ja kissan talo* (kuva 5).

KUVA 4. Jussi Tukiainen: Juhantalo, 1987.

KUVA 5. Jussi Tukiainen: Kössin ja kissan talo, 1980-luvulta.

5.5.3 Fantasia ja henkimaailma

Yliluonnolliset aiheet ovat suosittuja nykykansantaiteen teoksissa. Valtaosa Nurmen töistä käsittelee kosmisia aiheita ja fantasiaa. Pääsyynä aihevalintaan on Nurmen mielenkiinto ulkoavaruutta kohtaan. Aihealue myös mahdollistaa työskentelyssä rajattoman mielikuvituksen käytön.

ITE-taiteen luonteesta, pakonomaisesta luomisen tarpeesta kertonee sekkin, että Nurmi kokee monia teoksia tehdessään ottavansa ohjeita ”ylhäältä päin”. Suhde luomukseen ei näissä teoksissa päätykään tekovaiheeseen, vaan jatkuu vielä teoksen valmistuttua. Eräästä teoksestaan hän kertoi (Alatalo 2008b) seuraavanlaisesti:

”...Ja sit siellä on Pyhä matkaaja. Se oli siellä semmoseen lamppuun tehty. Se ilmesty siihen se matkaaja, että se on... Mä en tiedä, kuinka paljo sä näistä huuhaa-jutuista ymmärrät, mutta niin mä koen sen hirveen voimakkaana, että hän on oikeastaan mun parisielu, että hän on jossain tuolla ulkoavaruudessa tai jossain tuolla muualla, että mä saan häneen ihan sillä tavalla kontaktin. Mä meditoin, niin... Et se on hyvin vahva se side sitte meillä.” Nurmi (2008).

Nurmen aihevalinnat ja tekemisen tapa viittavat tietyllä tapaa myös outsider-tutkimusta tehneiden havaintoihin meediotaiteesta tai spiritistisestä taiteesta. Colin Rhodes (2004, 149) kuvailee näitä taiteenmuotoja art brut –taiteen kiehtovimmaksi ryhmäksi. Roger Cardinal (2005, 90) kertoo tämän ällistyttävän outsider-taiteen lajityypin olevan suoraan tai epäsuoraan yhteydessä spiritismiksi kutsuttuun uskomusjärjestelmään. Meediotaiteen tärkeä edustaja Hélène Smith (1861 – 1932) loi henkioppaan ohjaamana kokonaisia vaihtoehtoisia maailmoita. Hän kuvasi esimerkiksi elämää Mars-planeetalla, jonne hän itsekin kertoi työtä tehdessään pääsevänsä. Smith myös kommunikoi marsilaisten kanssa heidän omalla kielellään, jota hän pystyi myös kirjoittamaan. (Rhodes 2004, 150 – 151.) Myös Nurmi kertoi kokevansa yhteyden teoksiinsa, sekä tekovaiheessa että myös työn valmistuttua. Suoranaisesta henkioppaan läsnäolosta ei Nurmi ei kuitenkaan puhunut, mutta toisen ulottuvuuden olemassaolon hän otti puheeksi monessa yhteydessä.

5.5.4 Oma henkilöhistoria aiheena

Vaikka suosikkiaiheisiin omakuvat tai oma henkilöhistoria eivät tunnu nykykansantaiteilijoiden keskuudessa nousevan, löytyy teoksiin satunnaisesti aiheita kuitenkin usein myös omasta taustasta. Esimerkiksi molemmilla tapaamillani taiteilijoilla oli jossain vaiheessa tuotantoon astuneet tarinat työhistoriasta. Nurmi oli taiteillut teoksen nimeltä *Centraalisantra* (kuva 6), sillä aikoinaan hän oli työskennellyt muun muassa puhelinvaihteessa. Tukiaisen töihin oli vuosia sitten tullut vaikutteita nuoruusvuosien kesätyöpätkästä helsinkiläisessä sairaalassa, jossa Tukiainen oli kuljettanut osastoilta ruumiita patologin työmaalle. Toisin kuin Nurmen teoksessa, ei Tukiaisen töissä kuitenkaan ollut henkilöhistoria samalla tavalla näkösällä yksittäisissä teoksissa. Sen sijaan Tukiaisen rankkaluontoinen työ näkyi teemoissa. Hän kertoi töiden saaneen surrealistisen otteen ruumiinkuljetustyön aikaan. Surrealismille ominaisia piirteitä ovat irrationaaliset, uneomaiset, maagis-mystiset sommitelmat, jotka koostuvat monenlaisista symboleista, todellisuuden ilmiöistä sekä oudoista tila- ja aikasuhteista. (Jyväskylä yliopisto, 2006.)

Tukiainen on syntynyt Vaasassa, käynyt koulunsa Raumalla ja asunut pitkään Helsingissä. Kaipuu takaisin rannikkoseudulle on yksi tärkeä syy, mikä saa Tukiaisen kerta toisensa jälkeen rakentelemaan laivoja.

KUVA 6. Ritva Nurmi: Centraalisentra, 2003–2008.

6 POHDINTA

ITE-taide on ilmiönä erikoinen. Historiallisia yhtymäkohtia sillä on muun muassa mielenterveyspotilaiden taiteen kanssa. ITE-tekijän ei kuitenkaan tarvitse olla sairas mieleltään sitä tehdäkseen. Ammattitaiteilijoita ITE-taiteilijat eivät ole, sillä he eivät ole ammattiinsa kouluttautuneita eivätkä ansaitse elantoaan taiteella. Haveri näkee ITE-taiteella ja harrastajataiteellakin yhteisiä piirteitä, mutta ITE-taiteilijat eivät kuitenkaan lukeudu heihinkään, sillä ITE-taiteilijat eivät yleensä saa ohjausta eivätkä he noudata taidemaailman ihanteita. Outsider-taiteen kanssa yhteistä on se, että ITE-taiteilijat eivät kuulu institutionaalisen taiteen piiriin. Esimerkiksi Tukiaisen tapaus kuitenkin osoittaa myös sen, että jollain tapaa ITE-taiteilijakin voi olla osa myös korkeataiteen kenttää. Onhan hän ollut mukana useissa yhteisnäyttelyissä ammattilaistaiteilijoiden kanssa. ITE-taide ei kuulu mihinkään, mutta kuuluu kuitenkin kaikkialle.

ITE-taide ei myöskään ole taidesuuntaus, eikä ITE-taiteen piirissä ole alalajeja tai tyyli-suuntauksia. Opinnäytetyötäni tehdessä pohdin kuitenkin useaan otteeseen, johtaako ITE-taiteen tutkimus jossain vaiheessa eri tyyli-suuntausten muotoutumiseen ITE-taide otsakkeen alla esimerkiksi selkeästi painottuvien aihevalintojen tai erilaisten tekniikoiden perusteella. Ainakin taitelijat, joita itse pääsin jututtamaan, voisivat helposti edustaa kumpainenkin omaa tyyli-suuntaansa. Nurmen teemat ja koko hänen suhteensa taiteeseen on vahvasti painottunut kosmisiin ja henkisiin ilmiöihin sekä fantasiaan. Tukiaista puolestaan kuvaa kanta-aottavuus ja politiikka ironian ja mustan huumorin sävyttäminä.

Tutkimuksen ja sitä myöten yleisen ITE-tietouden lisääntymisen seurauksena saattavat ITE-tekijät jossain vaiheessa havahtua yhteisöllistymisen tarpeeseen. Vaikka ITE-taide onkin muiden taiteen tekemisestä riippumatonta, olivat ainakin minun haastattelemani taitelijat kiinnostuneet myös muusta taidemaailmasta. Tässä vaiheessa ITE-taiteilijoille ei tietävästi juurikaan ole kontakteja toisiinsa. Nyt kun yhä useampi tekijä tiedostaa kuuluvansa ITE-taiteilijoiden ryhmään, voisi kuvitella, että jonkinlainen yhteistoiminta voisi kiehtoa.

Tyyli-suuntauksista puheen ollen voisin kuvitella, että jossain vaiheessa tulevaisuuden ITE-taiteilijoita saattaisivat hyvinkin olla tietokoneitaan ällistyttävän taidokkaasti taiteen tekemisen keinona käyttävät nuoret. Kuvankäsittely tuntuu nykyään olevan aikamoista taiteilua ja monet nuoret ovat täysin itseoppineita. Nykyisessä ajankuvassa näkyy mielestäni kädentaitojen harjoittamisen vähentyminen ja sitä vastoin tietoteknisten valmiuksien kehittämisen lisääntyminen.

Tutkielmani tekemisen yhteydessä oli antoisaa päästä tapaamaan aitoja ITE-persoonia ja nähdä heidän ainutlaatuisia teoksiaan autenttisessa ympäristössä. Mielestäni ITE-taiteesta tekeekin niin kiehtovaa juuri sen irrallisuus muista taiteen ilmiöistä ja ympäristöistä. Tuotokset ovat usein niin hullunkurisia ja hämmästyttävän kekseliäitä, että niitä katsellessa katsojan on helppo aistia teoksien välittömyys ja vilpittömyys.

Itselleni päällimmäiseksi mieleen ITE-taiteen luonteesta jäi tekijöiden sisäinen tekemisen pakko ja mielihyvän tavoittelu luovasta toiminnasta. Toisarvoiseksi seikaksi tuntuu jäävän kunnianhimoinen loppuunsaorittaminen, mikäli työskentely ei maistu. Yhtä lailla merkityksetöntä on hyväksynnän tai kiitoksen tavoittelu.

Kirjoitusprosessin aikana oli palkitsevaa löytää yhteyksiä jo tehtyjen tutkimustulosten sekä omien haastatteluhavaintojen välillä. Toisaalta aika ajoin oli hämmentävää huomata, kuinka suuria eroavaisuuksiakin taiteilijoiden väliltä yksilötasolla löytyy. Saavutin päämääräni siinä mielessä, että koen ymmärtäväni ulkopuolisten taiteen termiviidakon tärkeimmät nimitykset aiempaa paremmin. Myös se, että olen tavannut ITE-taiteilijoita ja nähnyt heidän teoksiaan antaa minulle vakaamman tietopohjan. Tutkimusta tehdessä kuitenkin törmäsin aina vain uusiin kiehtoviin aiheeseen liittyviin alakohtiin, joita en kuitenkaan tähän tutkimukseen voinut osaksi ottaa.

Odotan mielenkiinnolla Maaseudun sivistysliiton kartoitusten tuoreimpia tuloksia. Millaisia ITE-taiteen helmiä ja taiteilijasieluja vielä lieneekään piilosilla?

LÄHTEET

Aaltola, Juhani & Valli Raine 2007. Ikkunoita tutkimusmetodeihin: näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Juva: WS Bookwell Oy.

Aikajana 2006. Jyväskylän yliopisto. WWW-dokumentti.
<http://virtuaaliyliopisto.jyu.fi/aikajana/modernismi/1900-luvun-modernismi/surrealismi>. Päivitetty 22.9.2006. Luettu 27.9.2008.

Alatalo, Malla 2008a. Jussi Tukiaisen haastattelu. 19.8.2008.

Alatalo, Malla 2008b. Ritva Nurmen haastattelu. 20.8.2008.

Cardinal, Roger 2005. Toisen taiteen mysteeri. Teoksessa Elovirta, Arja (toim.) Omissa maailmoissa: taidetta, terapiaa ja liiteripicassoja. Jyväskylä: Maahenki Oy.

Danchin, Laurent 2005. Alain Bourbonnais – art brut ja art singulier. Teoksessa Elovirta, Arja (toim.) Omissa maailmoissa: taidetta, terapiaa ja liiteripicassoja. Jyväskylä: Maahenki Oy.

Dickie, George 1981. Estetiikka. Hämeenlinna: Arvi A. Karisto Oy:n kirjapaino.

Elovirta, Arja 2005. Toisen taiteen pirstaleita. Teoksessa Elovirta, Arja (toim.) Omissa maailmoissa: taidetta, terapiaa ja liiteripicassoja. Jyväskylä: Maahenki Oy.

Haveri, Minna. Nykykansantaide – elinympäristö taiteen näyttämönä. WWW-dokumentti. www.nykykansantaide.fi. Luettu 6.10.2007.

Haveri, Minna & Jämsänen, Auli 2007. ITE-chat. Teoksessa Immonen, Pirjo & Vuorimies, Elina (toim.) ITE korvessa. Helsinki: Maahenki Oy.

Haveri, Minna 2003. Taito rikastuttaa arkea, 22. Teoksessa Knuuttila, Seppo (toim.) ITE käsillä, nykykansantaiteen vuosikirja 2. Helsinki: Maahenki Oy.

ITE - Nykykansantaiteen museo - avain visuaalisen nykykansantaiteen maailmaan 2008. WWW-dokumentti.

http://www.kaustinen.net/museot/index.asp?luokka_id=22&main=1. Luettu 25.9.2008.

Kallioinen, Raija 2003. Veli Granö ITE-taiteen tulkkina maailmalla. Teoksessa Knuuttila, Seppo (toim.) ITE käsillä, nykykansantaiteen vuosikirja 2. Helsinki: Maahenki Oy.

Kaltio. Etsintäkuulutettu: kainuulainen ITE-taide. WWW-dokumentti.

<http://www.kaltio.fi/index.php?738>. Luettu 7.10.2007.

Lönnqvist, Jouko 2005. Mielenterveys ja taide. Teoksessa Elovirta, Arja (toim.) Omissa maailmoissa: taidetta, terapiaa ja liiteripicassoja. Jyväskylä: Maahenki Oy.

Maaseudun sivistysliitto 2007. WWW-dokumentti.

<http://www2.msl.fi/index.php?pid=3&cid=2>. Luettu 6.10.2007.

Nurmi, Timo 2002. Uusi suomen kielen sanakirja. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Pirtola, Erkki 2001. Itse tehty elämä – ITE suomalaista nykykansantaidetta.

Taidenäyttelyn näyttelyluettelo. Helsinki: Paintek-Pihlajamäki.

Pirtola, Erkki 2005. Rantsilan ihme. Kaltio 6, 113.

Rautio, Pessi 2001. Rosoista kansantaidetta suoraan sielusta. Helsingin Sanomat 21.6.2001.

Rhodes, Colin 2004. Toinen taide, luovat erot. Jyväskylä: Maahenki Oy.

Sederholm, Helena 2000. Tämähkö taidetta? Porvoo: WS Bookwell Oy.

Sederholm, Helena 2005. Taiteeton taide – luovuuden ja taiteen suhteista. Teoksessa Elovirta, Arja (toim.) Omissa maailmoissa: taidetta, terapiaa ja liiteripicassoja. Jyväskylä: Maahenki Oy.

Sederholm, Helena 2004. Luovuuden ytimessä – nykykansantaidetta Suomessa. Teoksessa Rhodes, Colin (toim.). Jyväskylä: Maahenki Oy.

Siukonen, Jyrki 2008. Mitä hauskaa tässä nyt sitten on? Keskustelutilaisuus Galleria Sculptorissa Helsingissä 22.8.2008.

Uimonen, Anu 2005. Raakaa ja ulkopuolista. Helsingin Sanomat 14.5.2005.

LIITE 1
Teemat ja
haastattelukysymykset

I Aiheet ja tyylit

1. a. Millaisia aiheita käsittelette töissänne?
b. Onko teoksissänne joitakin usein toistuvia aiheita tai elementtejä?
c. Miksi juuri nämä aiheet?

1. a. Käsittelettekö yhteiskunnallisia aiheita?
b. Ovatko teoksenne kantaaottavia?

2. a. Käsittelettekö teoksissänne omaa elämäännne tai henkilöhistoriaanne koskevia asioita?
b. Haetteko tietoisesti aiheita omasta elinpiiristännne, kuten kotimaasta tai luonnosta?
c. Teettekö teoksia, joiden aiheet ovat selkeästi kuvitteellisia?

3. a. Tavoittelettekö töissänne näköisyyttä, realismia?
b. Tuotteko töihinne huumoria?
c. Tavoittelettekö töissänne kaunista, harmonista lopputulosta?

II Ajankäyttö

1. Kuinka usein viikossa teette näitä töitänne?

2. Kuinka kauan kerrallaan työskentelette, suurin piirtein?

3. Mihin aikaan vuorokaudesta työskentelette tavanomaisesti?

4. Suunnittelettekö muita menojanne työskentelynnne perusteella?

5. Onko työskentelyenne joskus niin intensiivistä, että siihen kuluu enemmän aikaa kuin alunperin suunnittelit?

III Työskentelytottumukset

a) Tekemisen tapa

1. Kuinka työskentelyenne tavanomaisesti alkaa?
2. Teetteko etukäteen tarkkoja suunnitelmia vai toimitteko työskennellessänne spontaanisti?
3. Käytättekö malleja, kun teette teoksianne?
4. a. Onko teille tärkeää, että teos on esteettisesti miellyttävä ja huoliteltu?
b. Jätättekö mielellään teoksiinne tiettyä karheutta tai rosoisuutta?
5. a. Mistä tiedätte teoksen olevan valmis?
b. Milloin olette työhönne tyytyväinen?
c. Onko teillä jotain työtä, johon olette erityisen tyytyväinen?
6. a. Teettekö pääasiassa kaksiulotteisia töitä (maalauksia, piirroksia) vai kolmiulotteisia (veistoksia, installaatioita)?
b. Millaista kokoluokkaa teoksenne pääsääntöisesti ovat?
7. a. Käytättekö työskentelyssänne toistuvasti samoja tekniikoita?
b. Onko sinulla tapana kokeilla uusia tyylejä ja tekniikoita?
8. Onko Teillä tapana työstää useampaa teosta kerrallaan vai teettekö aina yhden teoksen alusta loppuun saakka valmiiksi?
9. a. Koetteko työskentelyn aina mielekkäänä?
b. Mitä teette, jos työ ei tunnu onnistuvan tai työskentely on hankalaa?

10. Onko jokin työvaihe erityisen mieluinen?

b) Konkreettiset olosuhteet

1. Onko sinulla erityistä työskentelytilaa?
2. a. Millaisia työvälineitä teillä on?
b. Miten työstätte materiaaleja?
3. Teettekö töitä siinä tilassa, johon se valmistuttuaan myös jää?

IV Materiaalit

1. a. Millaisia materiaaleja käytätte?
b. Miksi juuri niitä?
c. Mikä on sinulle mieluisin?
d. Käytättekö lainkaan nk. oikeita taitelijatarvikkeita (kipsi, savi, öljymaalit jne.)?
2. Mistä hankitte materiaalinne? 3. Kuluuko Teillä paljon rahaa työskentelyynne?
3. Onko materiaalin puute koskaan estänyt työskentelyänne?

V Esillepano ja julkisuus

1. a. Asetatteko teoksianne näytteille?
b. Minne?
c. Ketkä yleensä käyvät katsomassa niitä?
2. Onko Teidän tärkeää tietää, mitä muut ovat teoksistanne mieltä?
3. a. Saatteko usein palautetta?

- b. Mitä pidätte palautteen saamisesta?
4. a. Keskusteletteko mielellänne töistäsi?
b. Palaatteko mielellänne teostenne ääreen?
5. a. Oletteko koskaan myyneet teoksianne?
b. Haluaisitteko, että niitä ostettaisiin enemmän?
c. Annatteko teoksianne pois esimerkiksi lahjaksi?
6. a. Onko töitänne noteerattu mediassa tai mahdollisesti muissa julkaisuissa?
b. Onko teoksianne ollut näyttelyissä (yksityis- tai ryhmä)?
c. Onko Teillä mielessä jotain paikkaa, missä haluaisitte töitänne olevan näytillä?
b. Onko näkyvyys Teille tärkeää?
7. Signeeraatteko töitänne?

VI Kuvataiteellinen tausta ja suhde taiteen instituutioon

1. a. Käytkö gallerioissa/taidenäyttelyissä?
b. Missä kävitte viimeksi?
2. Pidätkö yhteyttä muihin taiteilijoihin (ammattilaisiin tai itseoppineisiin)?
3. Oletteko saaneet taideopetusta tai -ohjausta?
4. a. Milloin kiinnostuitte taiteen tekemisestä?
b. Millainen suhtautuminen taiteen tekemiseen kasvuympäristössänne oli?

- c. Kuinka lähipiirinne suhtautuu taiteelliseen työskentelyynne nykyisin?
- 5.
- a. Harrastatteko käsitöitä tai muita kädentaitoja?
 - b. Kuinka käsityöt eroavat muusta taiteellista työskentelystä?
6. Miten miellätte asemanne taiteen tekijänä?
- 7.
- a. Tunnetteko ITE-taiteen tai nykykansantaiteen käsitteitä?
 - b. Mitä olette siitä mieltä?
 - c. Mitä olette mieltä ilmiön saamasta huomiosta?
- 8.
- a. Mitä muita harrastuksia Teillä on?
 - b. Ovatko ne yhtä lailla tärkeitä kuin taiteen tekeminen?
9. Millaisia töitä Teillä on työn alla juuri nyt ja millaisia tulevaisuudensuunnitelmia?

LIITE 2

Jussi Tukiainen haastattelu

Haastattelu/Jussi Tukiainen 19.8.2008

Savonlinnan rautatieasema

Malla Alatalo (MA): Ei pitäisi mitään hirveän piinaavaa juttua tulla tässä kyllä... Lähinnä juttelisin näistä aiheista, joita käsittelette. Ajankäytöstä ja ite työskentelystä ja.. ja.. materiaaleista sekä esillepanosta... Että ihan muutama teema jos läpi käytäisiin. Jos vaikka niistä aiheista lähtee liikkeelle, niin osaatteko sanoa, mikä teillä on semmoinen useimmiten toistuva teema vai onko teillä tiettyjä aihealueita?

Jussi Tukiainen (JT): No. Kaiken vastaisuus (naurahdus).

MA: Niin...

JT: Sota, ihmisen hulluuden vastustaminen oman mielen mukaan. Mä vastustan sotaa ja urheilulaitost, kirkkolaitost, kaikkii laitoksii...

MA: Niin...

JT: Ja sitte toisaalta teen semmosia kilttei töitä kans.. jotka ilostuttaa, mitkä tuntuu mukavilta.

MA: Mitä esimerkkejä teillä on, jos mietitään noita, joita tuolla on näkösällä? Niitä ilostuttavia siis.

JT: Niin, no tuolla oli joku tuommonen Kössin ja Kissan talo. Ja on niissä kaksi puolta niissä, niissä irvaillessakin töissä, ku niissä on huumori niin... Niin jotenki....

MA: Niin että sen kautta pystyy lähestymään...

JT: Niin, ettei se oo niin synkkä.

MA: Niin justiin... Ei niin ilkeämielisesti tavallaan lähesty sitä aihetta... Ironian kautta ehkä?

JT: Joo.

MA: Luulen ymmärtäväni kyllä, mistä on kyse.

Tuota... Onko teillä sitten.. Onko teillä paljon sellaisia aiheita, jotka kertoo asioista, joita pidät arvossa? Luonto tai tällaiset asiat, jotka tuntuu läheisiltä tai tärkeiltä?

JT: Joo, on kyllä..

MA: Niin, siis ehkä ne menee siihen teidän ilostuttavan teemaan piikkiin.

JT: Joo, ja sit ne menee hyvin kaupaksi. Ennen mä maalasin. Mä aloitin ihan maisemilla ja lapinhulluna Lapin maisemilla.

MA: Nii justiin.

JT: No ne mulla menee kaikki... Aina joutuu häihin tai joihinki juhliin tehdä lahjataulu tai -työ. Niinku häihin mä oon tehny monta esimerkiksi monta lahjaa. Niin varmaan monta semmostaki, ku on kaks vanhaa kauhaa pystyssä, joista toinen on sulhanen ja toinen morsian. Semmosii hääparei... on soma ruokakunta. Niin tämmösii...

MA: Ja sitte teillä oli tuommoinen yhteiskuntakritiikki taustalla joissakin? Niinku oli se, missä oli se hallitus...

JT: Niin, no sitä on paljon. Poliitikkaa kans, mitä mä...

MA: Entä onko mitään sitten semmosia, mitkä käsittelee teidän omaa henkilöhistoriaa?

JT: On, niitäkin on paljon.

MA: Jaa, minkälaisia niitä on sitten?

JT: No, justiin niin, entiset työmaat. Mä oon ollu satamatöissä Helsingissä kymmenen vuotta. Sielt on monta tauluu: kaikenmaailman satamajätkii ja nostureita ja... Ja sitte no, mä laskin kerran, mä oon ollu yli kolmesskymmenes työmaas. Sellasii lyhyit.. Silloin ku mä opiskelinki niin kesätöissä ja Unionikadulla Helsingiss yliopiston sairaaloiss.

Rami: Mä lähen hei ton Ykän kans Ilolaan nyt. Me lähetään jatkaan sinne niitä hommia, niin olkaa kuin kotonanne ja sitte pistä ovet kiinni.

JT: Jos sä heität, niin mä tuun sinne sitte. Ilolaan.. Ja sieltä linja-autoasemalle. Mä pistän ovet kiinni.

R: Joo, pistä vaan.

JT: Niin siellä mä olin apumiehenä ja ruumiinkantajana. Aamulla just juteltiin.. Niin ku siellä oli esimerkiks semmonen tapaus, siellä on patologinen laitos siinä tota siinä samalla tontila, siinä on kolme Helsingin yliopiston sairaalaa ja sit ne apumiehet aina joutu, ku yhden sairaalan seinäs sytty punanen lamppu, niin joutu hakemaan ruumiin jostaki osastolta. Mä olin yötuurissa yhden miehen kans ja se sytty. Me katottiin jotain maaotteluu Suomi – Ruotsi ja meillä oli kiire. Me vietiin sinne patologikellariin kärryillä pitkin jalkakäytävää aina ne ruumiit. Ja sitte... Se oli kammottava paikka. (naurahdus). Tää on sivuhommaa, mut mä kerron tän...

MA: Niin?

JT: Niin, patologisen laitoksen, mis leikellään ruumiita, oli siinä naapurissa, vanha kivitalo, niin sinne kellariin. Pikkuinen kellari. Laskeuduttiin sielt talon päädystä. Niin

vieti ne ruumiit. Ensiks ne kärryt siihen eteen ja otettiin kuomu pois päältä ja sit paareilla se ruumis sinne kellariin lattialle, lakana pois päältä ja heitettiin niskasta kii ja toinen nilkoista. Heitettiin ihan laverille, niitä oli siinä kasassa ku jossain keskitysleirillä.

MA: Huh, huh.

JT: Hirmunen paikka. Mä en syöny viikkoon, ku mä olin ensimmäisen kerran...

MA: Nonni.

JT: Ja sitte me vietiin alkuillasta se ykskii että päästiin kattoon telkkaria. Sit tuli yöllä toinen ja vietiin taas ja se kaveri katto, että mikä se edellinen vainaja oli, ku siel varpaas on aina nimilappu. Niin se oli Reino Helismaa (naureskelua).

MA: Aijaa!

JT: Et se oli. Ja sit sinne tuli saksalais... Tai siis kesätyöntekijöitäki varotettiin, ettei saa päästää ketään sivullisii kurkkiin sinne kellarinovelle. Saksalaisturistit tuli kameroineen joittenki kesätyöläisten kans ja otti valokuvii. Siit tuli Ilta-Sanomiin ja siihen lopetettiin heti ja siirrettiin ne kuolleet Meilahteen uuteen sairaalaan.

MA: Joo. No huh huh.

JT: Tämmösii kaikkii... Näistä kaikista on saanu aiheita. Tällä Ramilla on ollu, se on kasvattanu melkein kaksnyt noita huostaanotettuja.

MA: Aijaa?

JT: Ja tota mä olin kotiapulaisena sillä tuolla Enonkoskella. Sillä oli hieno talo siellä. Kotiapulaisesta armeijan vänrikkiin ja apupappinakin oon ollu. Kaikkii tämmösii. (naureskelua)

MA: Niin, niin. Ja sitte kaikista on tavallaan jotain syntyny sitte?

JT: Niin, ku muistelee vanhoja.

MA: Mmm, ihan uteliaisuuttani: mitä tästä patologian tapauksesta sitte synty?

JT: Minkälainen työ?

MA: Niin.

JT: No semmosii surrealistisii ja... No, kai siitä on syntyny, ku mä oon tehny oman ruumisarkunki. Seki on ollu näyttelys. Vanhoista ladonlaudoista.

MA: Okei.

JT: Siinä on muovimadot jo valmiina.

MA: No mutta sehän edistää, kato, On apuna luonnolle. Pyrittekö koskaan tekemään realistista jälkeä?

JT: No kyllä mä, noissa maisemissa. Mut on mulla vikana se, et mä liimaan hienoon maisemaan jonku valokuvan tai jonku yllätyksen. Et ei ne ihan realistisia oo kyllä.

MA: Olenkos muuten jo kysynyt, että mistä päin olette kotoisin? Ihan syntyjänne.

JT: Vaasasta. Älä vaan teitittele.

MA: Joo, kiitos.

JT: Vaasassa. Isä oli pappina.

MA: Joo... Mitä luulet, onko se kotiseutu mitenkään näkynyt teoksissa?

JT: Ei Vaasa, sieltä mä lähin jo niin nuorena. Mutta sitte koulun kävin Raumalla, niin ja Helsingissä asunu paljon, niin sen takia mä varmaan niitä laivoja teen ku joutuu oleen täällä Savon pusikoissa ja kaipaa meren rannalle.

MA: Niin, totta.

JT: Suurimman osan asunu meren rannalla. Helsinki ja Rauma on paikkoja, joita on ikävä.

MA: Savon pusikoissa (nauria). Kyllä. Sitte jos tuosta ajankäytöstä utelisin vähän. Sinä kun ilmeisesti kuitenkin päätoimisesti olet tehnyt näitä töitä tai sitten noiden hyvin erinäisten töiden ohella. Teetkö sie päivittäin, viikottain vai satunnaisesti?

JT: Me ollaan nytten parikymmentä vuotta asuttu tuolla Kerimäellä siellä koulussa, niin muistaakseni en ole ollut kuin siinä kotiapulaisena, mutta kyllä teen ihan päivittäin, aina vähän. Ku siellä on tilaa ja ne on työt siellä luokkahuoneissa, laivat ja muut, niin aina liiman jonku tai...

MA: Joo... Mutta sulla ei sitte ole mitään rutinoitunutta aikaa vaikka että pitää tehdä joku tietty määrä päivässä?

JT: Ei oo, ei oo.

MA: Entä kuinka pitkiä ajanjaksoja pystyt kerrallan intensiivisesti tekemään?

JT: Sitku tulee kiire, ku on näyttely tulossa, niin vaikka vuorokaus ympäri. Aina tulee niinku lukiessaki, tentteihin ja muuten, loppukiire.

MA: Muuten vähän semmosta lepposaa puuhastelua, mutta sitten aikarajojen lähestyessä niin kiire on... Kyllä.

JT: Niin, niin joo.

MA: Entä mihin aikaa vuorokaudesta? Öisin saatat työskennellä sitten kun tulee kiire?

JT: Niin, emmä muuten...

MA: Niin et öitä kuppaa?

JT: Mä tykkään aamulla, kun on juonu kahvia. Lukenu jotain vähän... Niin, niin sitte.

MA: Niin, niin. Hesarista inspiroituneena.

JT: Niin!

MA: Kyllä. No entä meneekö sulla tai tuleeko sulla aikatauluja suunniteltua sillä tavoin, että saat tietyn ajan keskittyä siihen taiteelliseen työskentelyyn ja muut menot sitten?

JT: Ei oo.. No tuollon niin paljon... Meillon tuolla iso tontti ja siellon perunamaat ja puutarhat ja vanha talo, missä ei tuu vesi eikä mee... Se on ihan alkeellinen. Ja sit mullon aasi ollu kahdeksan vuotta kasvattina.

MA: Aijaa, sehän erikoinen.

JT: Niin. Siinon niin paljon tuota hääramistä, et, et teen aina ku ei muuta oo, niin sit mä teen taidetta. Kyl aina tekee mieli tehdä enemmän, mutta aika hidasta on mun tekeminen.

MA: Aivan. Tuleeko sulle koskaan semmosta oloa, että se tekeminen on jotenkin niin mukavaa, että siihen uppoutuu ihan täysin?...

JT: Tulee joo...

MA: Ja että aika menee paljon nopeammin kuin kuvittelikaan?

JT: Juu, tulee.

MA: Että on ihan semmosessa imussa töitä tehessä.

JT: Niin.

MA: Kyllä. Onko se ihan semmosta erityistä ajankäyttöä tuo taiteen tekeminen vai voitko verrata sitä mihinkään muuhun? Onko se sama asia kuin että esimerkiksi nikkaroisit joitain putkitöitä tai muuta?

JT: No kyl se on niinku just semmosta askartelua... Mä nyt tiedä, onko se taidettakaan tuo laivojen tekeminen. Miettiähän siinä, mihin minkäkin osan liittää, mutta kyl son kevyttä eikä siinä paljon tarvii paljon... Harvemmin on joku semmonen, että tekee väkisin ja joutuu pinnistään.

MA: Niin, niin.

JT: Niin täytyy olla hyvä... hyvä tota motiivi tai päämäärä. Näkee silmissään jo mihin pyrkii.

MA: Niin justiin.

JT: Sit se on vaan toteuttamista.

MA: Miten sulla käynnistyy se projekti, kun sie aloitat uuden? Teetkö jonkinlaisen suunnitelman ihan selkeästi loppuun saakka vai lähtee se rakentumaan siitä, kun sinä käynnistät sen ja...?

JT: No kyllä se lähtee rakentumaankin silleen, mutta kyllä se kuitenkin se pääsuunnitelma on.. on tota silmissä.

MA: Et se ei ihan täysin spontaania ole se tekeminen vaan sitä on ainakin ajatuksen tasolla suunniteltu.

JT: Joo.

MA: Entä sitte, jos aattelet...?

JT: Niinno...

MA: Niin?

JT: Niin emmä semmoseen pysty, että mä jotakin tekisin, eikä oo mitään suunnitelmaa. Liian abstraktii...

MA: Niin.

JT: Täytyy olla selvä se päämäärä.

MA: No minkälaisia ne päämäärät sulla yleensä on? Onko sulle tärkeää, että se lopputulos on esteettinen, kaunis, hyvännäkönen vai ratkaseeko tavallaan sisältö ja sanoma?

JT: Mä luulen, että se tulee kai omasta silmästä se esteettisyys tai rumuus sitte, mut...

MA: Sehän nyt on jokasen oma kokemus, mitä sillä kauniilla tarkoittaa.

JT: Mut se on varmaa, että mulla on semmonen, kun taiteilijoilla on aina pakko tehdä, vaikka kukaan ei ostaiskaan. Mulla on monta mun kaveriiki, ikinä saa mitään myydyks, mutta aina tehtävä (naurua). Niin, niin, mulla on sama niin, se on kuin kirjottais jotaki. Se on kuin mielipiteen tuomista esille. Tuota et kirjottaa tai tekee näitä laivoja ja kertoo sillä jotakin.

MA: Tykkäätkö sie tehdä siitä kuinka silotellun siitä lopputuloksesta vai tykkäätkö jättää siihen tiettyä rosoisuutta tai karheutta, tekemisen jälkeä?

JT: Mä paljon teen tämmösest kaikest ja tuollain vanhoista maataloustyökaluista ja pationoituneesta puusta ja ruostuneest raudast et... mut kyl mä sen käsittelen lakkaamalla, et jotenki kyllä mä silottelen niin, että se vanhakin niin... Et tuntuu, et nyt on valmis, nyt ei voi enää mitään tehdä.

MA: Niin. Että jossain vaiheessa sie toteat, että nyt on tälle kaikki tarvittava tehty. Että sulle selkeesti tulee jossain vaiheessa semmonen olo, että nyt tää on tullu...

JT: Joo, se on hyvin ihmeellinen.

MA: Joo. Onko sulla joku tietty työ, johon olet jotenki erityisesti mieltyny tai oot tyytyväinen lopputulokseen? Onko täällä jotain sellasta?

JT: No ne parhaat on myyty.

MA: Niin, niin. Että ne muutkin on huomannu sen, että ne on niitä parhaita! (naurua). Kyllä.

JT: En oikein tiedä mitään määrättyä työtä.

MA: No tuota onko sulla kaikki mallit, jos teet vaikka laivaa, niin onko ne sulla päässä vai käytätkö sie joitain kuvallisia esimerkkimalleja?

JT: Kyl mä paljon otan näitä laivojakin... Niin aina ku on Hesaris laivoist kuvia... Näitä purjelaivoi eteläsatamas ja mullon vaik kuin, isot niput. Niin kattoo niis vähän, takilaa ja mastoja ja muit.. Kyl mä paljon... Ja yleensä... Mulla on hyllyt täynnä kaikkii Hesarin kuvia. Niist saa ideiota. Ja kyl taide ja sitten muitten työt. Kyl mä varastan ideoit ja mallei. Kyl taiteilu sitä on. Niinku tiedekki, että jo valmiiks jonku tekemästä saa idean ja toteuttaa omalla tavalla.

MA: Aivan. Eihän se taidekaan mihinkään etenis, jos ei tällasta tehtäis. Niinhän se selkeästi kulkee. Ajanjaksot ja taiteen aikakaudet. Tuota... Aika paljon on ITE-taiteessa tuommosia kolmiulotteisia teoksia. Sulla on kuitenkin ilmeisesti myös ihan puhtaasti maalauksia, jotka on sitte kaksulotteisia?

JT: Niin, no aikasemmin oli. Kyllä mul on kans pääasiassa, nykyään, kolmiulotteisia.

MA: Tällä tavoin saattaa sitte pyrkiä ulos kehyksistään nuo kaksikulotteiset.

JT: Nii ja sit ihan lattiall seisovii töitä. Ne votiivilaivat rippuu yleensä katosta. Ne tuli Mikkeliin... Et käyny? Vuos sitten... Vuoden vaihteos oli Ars Novan näyttely. Mull oli seittemän laivaa siel.

MA: Aijaa! Missä se oli?

JT: Siel taidemuseos.

MA: Eiku. Milloinhan mie kävin? Eiku se oliko syksyä... Nyt viime syksynä.

JT: Niin tuo näyttely oli ihan vuodenvaihteos.

MA: Joo, joo... On menny ohi.

JT: Olit varmaan Muoniossa?

MA: Vuodenvaihteos? Itse asiassa olin koko joulukuun ja vähän ylik.

JT: Joulusta tammikuun puoleenväliin.

MA: Se on kyllä menny siinä sitte.

Jahas, täällä onkin kysymyksiä, joihin onki tullu vastauksia jo aiemmin... Mitenkäs sitte että teetkö yleensä aina yhen työn kerralla vai saattako sulla olla useampi projekti käsillä silleen, että palaat niihin sitte...

JT: No niitä voi olla vaikka kymmenen. Kyllä mulla on jatkuvasti monta.

MA: Niin, että kun joku uus idea käynnistyy, niin se pitää heti laittaa aluilleen. Että sitä ei voi jättää silleen muhimaan.

JT: Niin.

No osaatko, siis jos mietitään noita työvaiheita, niin yhtään arvottaa niiden vaiheiden mielekkyyttä? Onko se aloittaminen jotenkin erityistä vai tuottaako suurinta mielihyvää se ite tekeminen vai se työn valmistuminen?

JT: No kyl se valmistuminen, mut alottaminen on, jos on joku tauko nii. Alottaminen on joskus, et saa ihan väkisin... Vaikee. Paitsi jos on joku hyvä idea ja hyvät esineet, niin. Et niinku, mulla on nyt kymmenen vuotta varmaan ollu joku rimakauhu maalaamiseen. Sen takia mä oon kai tehny noita, kaikkee muuta... Tekis mieli ja niitä saa kaupaksi. Mulle on tullu monta tilaustaki, maisemia ja muuta (naurahdus). Mä oon koittanu väkisin alottaa, mut ne on jääny puoleen väliin.

MA: Niin, no ei kai sitä väkisin kannatakaan. Eiks se kuitenkin mielihyvän tavoittelu ole yks tärkeä asia siinä?

JT: Niin.

MA: Niin sulla on ihan erillinen työskentelytila vai olikse siinä sinun kodin yhteydessä kuitenkin?

JT: Juu, siinä on kaks isoo luokkahuonetta.

MA: Niin, niin. Että reilusti ainakin löytyy tilaa ja säilytystilaa materiaaleille.

JT: Juu, juu. Toinen on täynnä materiaalia ja romua.

MA: Niin, niin.

JT: Mut tuoll Ristiinas me asutaan semmoses kerrotalos nii, mut meiän poika asuu siellä kymmenen kilometrin päässä ja sill on omakotitalo ja vanha navetta, nii siell mä pidän sitä aasii. Mä joudun aina aamul menemään hoitamaan ja sit mul on pieni askarteluhuone siinä navetassa.

MA: Joo, joo. On sielläkin hoidossa työtilat. Millasia, tuota, materiaaleja käytät pääasiassa?

JT: No justiin... Vanhaa patinoitunutta puuta, luita ja ihan kaikkea, niinku äsken sain pussillisen ampiaisia.

MA: (Nauraa) Niin! Mutta et niinku mielelläs kauheasti uutta ilmeisesti vai?

JT: No en! Tuoll Rantasalmell on ensimmäinen kerta varmaan, ku mä muovii käytin. Nii Rantasalmel on tän Savonlinnan taideyhdistyksen Ars Novan semmonen näyttely siel luontokeskukses. Justiin alko, niin sinne mä tein kans hevosenlängestä niin semmosen laivan. Vanhaa, hienoa... Ku ennenvanhaan ITE-taiteilijat, nää isännät ja muut ne oli täysii ITE-taiteilijoita. Ne teki kauniita esineitä. Nii ne längetki, nehä on ihan taideteoksii, mä oon niistä tehny paljo laivoi. Nii mä panin siihen matkustajiks meiän pojan kolmevuotiaan pojan nykyleluja sinne. Tiedät semmosii, mitä on

karamellin sisällä kaikkii elukoita ja olentoja ja tämmösii pienii muovisii matkustajiks siihen kannelle. Niin se on hyvä kontrasti: muovia ja vanhoja puuesineitä.

MA: No kuullostaa hyvältä. Millasilla välineillä sie työskentelet?

JT: No mullon puusepän välineet. Liimaa ja narua ja nauvoja käytän niitten toisiinsa liittämiseen.

MA: Aivan. Mistä sie hankit kaiken materiaalin? Saatko sie jotenki ystäviltä? Tietääkö ne tuua, että tämmöset pitäs viiä vai?

JT: Joo, ne tuo. Kun tulee kylään, ne tuo ja... Ja sitte tongin niitten kaikkii roskiksii ja...

MA: Aivan.

JT: Ja kirpputoreilta.

MA: Entä hankitko ihan runsain määrin tai käytätkö rahavaroja silleen, että käyt ihan uutta ostamassa?

JT: No en paljon uutena muuta, ku mitä näit tarvii liimat ja ku maalaa, maalit, öljyvärit.

MA: Onko koskaan käyny sillai, että sulla ei ois mitään materiaalia, mistä tehdä?

JT: Ei, ei.

MA: Niin että ei oo koskaan estäny työskentelyä se, että ei ois?

JT: Ei oo koskaan, ku sitä on aina liikaa.

MA: Ei tarvi vanhoja töitä purkaa, että saa uusia tehdä. Jaa-a. Sulla on tuota täällä.. Tässä mikä tämä on, miksikä tätä tilaa voisi määritellä. Mikä tää on nyt? Tässä vanhassa asema...

JT: Tää on vanha kahvila. Joo, tää on vanha asemarakennus.

MA: Nii just ja sulla tässä on näytillä näitä ja...

JT: Joo ja sit tos kahvilan puolella. Katotaan se niin...

MA: Entä onko muualla sitte julkisissa tiloissa?

JT: Ilolassa on osa, Savonlinnas. Ja nyt on näyttely tuolla Laitilassa, tiedäksä mis se on? Tuolla lähellä Turku.

MA: Joo, tiiän. Tai en oo käyny, mutta olen tietonen paikkakunnasta.

JT: Mä lähden perjantaina hakeen pois. Sitte, sitte Rantasalmel ja sitte kotona. Viides paikkaa.

MA: Joo, joo. Viidessä paikassa. Mites, onko sulle tärkeää, mitä ne katsojat tykkää sun töistä vai onko se lähinnä se oma tyytyväisyys? Tykkäätkö saada palautetta?

JT: No kyl se kivaa on, mut ei sen välii oo, vaikka haukkuu. On mulla hyviä kehuja. Mulla on vieraskirja monenkymmenen vuoden ajalta. On siellä hyvät kehut, mut paras

kritiikki... Kerran, mul on ollu niin mones ja ihmeellisies paikas, Kerimäen kellotapulis, maailman suurin puukirkko...

MA: Joo, oon käynytkki.

JT: Ja tossaki on ollu pommisuoja ja Putikon kartanon navetan sontaruumassa. Tämmösii ihmeellisii paikkoja. No siel kellotapulis oli paras kritiikki, joku Maire kirjottanu, että ”tämmöstä paskataidetta ei olis pitäny tänne tuoda”

MA: (Naurua) Ja se oli niinku paras palaute?

JT: Joo! (Naurua)

MA: Okei, se on hyvä, että saa hyvälle mielelle tuommonenki heitto! Joo-o. Eli saat töistä palautetta ja ihan tykkäät saahaki.

JT: Joo, kyl sitä tulee.

MA: No, entä tykkäätkö mielelläs keskustella töistä ihmisten kanssa?

JT: No en, en paljo. Mä on jotenki tyhjentäny siihen itteni.

MA: Niin, niin. Et mielellään sitte palaa niihin sen jälkeen. Kyllä. Ja olet ilmeisesti saanu jonku verran myytyäki teoksia?

JT: Joo, oon mä myyny.

MA: Joo. Ja ne on ilmeisesti suurin osa vissiin ihan kauppatavaraa?

JT: Joo, kyl ne on kaikki myytävänä.

MA: Joo, joo. Ja jonku verran annat lahjaksiki?

JT: Joo, tai ennen. En mä nyt oo paljo...

MA: Sitte. Sie oot noissa julkaisuissa ollu kans teoksies kanssa. Miltä se semmonen tuntuu?

JT: No se on mukavaa. Sivistysliitto on pariin kirjaansa pyytäny kansikuvan ja sit niis ITE-kirjois on kuvia ja on mul joku semmonen kelkkataulu jossain romaanissa. En mä tiiä, oonks mä ite lupaakaan antanu.

MA: Aijaa! Etkä oo nähny?

JT: En oo. Kuullu.

MA: Onko sulle mittään tiettyä paikkaa, minne vielä joskus haluaisit omia töitä näyttille?

JT: No ei mul mitään pyrkimyksiä. Mä oo ollu jo Kiasmaa myöten ja muutamii on museoita ollu. Oulun museo ja Mikkelin ja Kouvolan. Muutamat museot on ostanu töitä. Ja poliitikotki. Pertti Salolainen ja... Ja mikä tää on pääministeri, Vanhanen, sai Kiasmasta yhen laivan viiskymmenvuotispäiväksi.

MA: Aijaa!

JT: Niin. En mä enempää kaipaa. Mut nyt vaan toivon tuota eläkettä, mulla on niin pieni.

MA: Niin! Jospa se onnistuis se! Oli ainaki sen verran hyvän näköset paperit, että luulis niillä lähtevän. Käytkö sie ite sitte paljo muiden taiteilijoiden gallerioissa ja näyttelyissä?

JT: Juu, käyn.

MA: Missä oot käyny muuten viimeks?

JT: No tänään mä meinaan mennä, mulla ei oo, itte en osallistu, Ars Novan näyttely tääl Savonlinnas. Viimeks, en mä muista. Mikkelis varmaan jossakin.

MA: Pidätkö sie yhteyttä toisiin kuvataiteilijoihin?

JT: No kyllä. Kyl noihin paikallisiin.

MA: Ootko harrastanu missää niinku taideryhmissä taiteilua? Kansalaisopistossa tai ootko muuten kouluttautunu minkä verran?

JT: En oo ku yhen grafiikan kurssin. Mutta oon mä pitäny itte jotaki harrastelijoitten maalausleirejä ja sitte tommosia lasten muutaman päivän romuleirejä kunnissa.

MA: Okei.

JT: Ja sitte ton Linnalan kansalaisopiston lasten...

MA: Nii onkse täällä?

JT: Mitä?

MA: Onkse täällä?

JT: Savonlinnassa? Joo.

MA: Okei. Kyllä. No entä jos ihan taustoja miettii, niin ootko kuinka nuoresta saakka tykänny askarella, taiteilla?

JT: No meitä on kuus lasta ja kyl me ollaan kaikki... Siell Laitilas just on meiän kaikkien töitä. Mun kaks siskoo on ammattitaiteilijoita. Mut muut on pappeja, psykologeja, muita. Mut kaikki me ollaan kuvataiteilijoita.

MA: Niin, niin. Että on ilmeisesti sitten...

JT: Sukuvika.

MA: Niin ja ihan siellä kotona tuettiin tällasta?

JT: Juu. Ei ne... Välittäny (naurua).

MA: Niin, niin.

JT: Vaikkei ne ite maalannu eikä.

MA: Aivan. No entä nykyään sitte lähipiiri, kuinka ne suhtautuu tällaseen taiteelliseen työhön? Onko kannustavaa palautetta vai?

JT: No, kyl ne on tottunu. Kaksikymment vuotta sitte, ennen... Helsingistä ku muutettiin muutamaks vuodeks ensin Somerolle. Siellä kyllä. Pidettiin. Niin että kyl on. Onnetonta tapaus, joka elää vaimon palkal. Vaimo on sairaanhoitaja. Nii et, ei se tee mitään. Nii mut kyl nyt, on niin vanha jo ja jatkuvasti on Itä-Savos joku mun romutyön kuva. (Naurua). Niin ne arvostaa, ymmärtää jo hulluutta.

MA: Aivan.

JT: Ja mitäs väliä, vaikkei arvostais. Niinku mä sanoin, niin et miten tämmönen ITE-taiteilija varsinkin niin. Monet kaverit ku tunnen, niitten on pakko tehdä vaan, vaikkei kannusteta. Eikä mee kaupaks. On se joku semmonen sairaus.

MA: Semmonen joku pakottava tarve luovaan toimintaan...

JT: Niin. Vai mä aina ajattelen justiin niin kirjailijaa... Jos ei ne osaa sitte tuoda kirjallisesti esille eikä... Et ne vois kertoa ittestään, ne kuitenkin sillä taiteel kertoo sisuksistaan kaiken...

MA: Joo, joo. Se onki hirveän kiinnostavaa. Voinko vilauttaa, mitä just oonki lueskellu tässä nyt. Kertoo niinku, tuommosesta arjen luovuudesta tai siis ihmisistä ja just niistä ehkä motiiveista, että mikä siinä taiteen tekemisessä on hirveän tärkeää. Tosi kiinnostava kirja, jos kiinnostaa tutustua. Onko sulla niinku näin perinteisemmässä taiteen maailmassa ihanteita?

JT: No kyllä.

MA: Vaikkapa taiteen historiasta semmosia, jotka on tehny vaikutuksen?

JT: No on. On niitä vaik kuin paljon. Hienoa taidetta niin. Kaikki kuuluisuudet.

MA: Niin että oot jonku verran ilmeisesti syventyny taiteen historiaanki?

JT: No oon mä jonku verran. Nykyaiteilijat, vaik nyt muutama vuos sitte kuoli... Juhani Harri. Tiedätsä?

MA: Ei sano mitään nimi.

JT: Se teki. Vaasasta seki. Se on mun leikkikaveri. No, se on kuuluisa ihan. Niin, no esimerkiks se, niin on mun ihanne. Et se nyt oli kuuluisa ja hyvä taiteilija. Teki kans kollaaseja, mis oli laivoja.

MA: Joo. Silläkin tuommonen maantieteellisesti rannikkosijainti. Mietin joitakin yhtäläisyyksiä.

JT: Niin, niin.

MA: Mmm. Entäs miten näet itset tuolla taiteen kentällä? Koetko, että olet kuvataideharrastaja vai taiteilija vai ITE-taiteilija vai kuinka määrittelisit?

JT: No taiteilija. (naurahdus)

MA: Niin.

JT: Silloin ku asuttiin Forssassa, niin mä kuuluin, eiku Somerolla, kuuluin Forssan taiteilijaseuraan. Vein yhteen... Niin mä anoin, et saanko mä oman näyttelyn sinne galleriaan, niin sielt tuli vastaus... Ei ne tuntenu mua, me oltiin vasta Helsingistä muutettu, että jos tota muutaman vuoden vielä niin taiteilisit ja mietitään sitte. Nii mä suutuin hirmusesti (naurua), että minä oon syntymästani lähtien ollu suuri taiteilija! Mä kirjoitin kauhean haukkumakirjeen ja ne pani... Niin se oli joku yhteisnäyttely. Ne pani sen sinne seinälle raameihin sen haukkumakirjeen (naurua). Sitten tää Kai Lienilä, Kaari Utrion mies, se oli vanha tuttu Helsingistä. Se sano, et paras työ siel oli Tukiaisen haukkumakirje (naurua). Niin, se sairaus on synnynnäinen.

MA: Sairaus. Ei kai sentään. Tuota, mitäs tästä ITE-taiteesta, se on sulle varmaan hyvinki tuttu ilmiö nyt varmaanki just ystävyytes takia Pirtolaan, mut mitä tykkäät sen saamasta huomiosta? Se nyt on noteerattu viime vuosina mediassa aika paljonkin?

JT: No on se hyvä.

MA: On hyvä? Vastapainona tämmöselle niin sanoutusti oikealle taiteelle vai miten niitä nyt haluaa rinnastaa.

JT: On siel paljo semmost virsutaidetta ja muuta, joka ei oikein minust taidet oo ja, mut ku ajattelee Kiasmassaki ku oli näyttely, niin on se ulkolainen. Kyl siel oli niin mahdolloman hienoja ja hauskoja töitä. Ulkomaailman, Ranskasta ja muualta ITE-taidetta.

MA: Kyllä.

JT: Et siinä näkee sen luomisen pakon. Ja jotenki, jotenki se on näillä niinku sitä... Lapset kaikkein... Ne opettajat pilaa sitte niitten kuvallisen ilmaisun, ku ennen koulua ne tekee vapaasti, eikä niill oo oppii eikä ne ei pelkää mitään sääntöjä ja se on taidetta niin ku monilla ITE-taiteilijoilla.

MA: Kyllä ja siitähän huomaa lasten taideteoksista, miten se on tavallaan... Tai siis kukaan ei oo vielä niille sanonu, mitä saa tehdä ja mitä ei. Ja ehkä samanlaisia piirteitä on sitte huomattavissa ITE-taiteilijoiden teoksissa.

JT: Ne on vapaita. Sitte on semmosia, mitkä ei oo koskaan käyny missää näyttelyissä, ITE-taiteilijoissa.

MA: Niin, on sillä tavalla ulkona taideinstituutiosta, että ne ei sitte välitä niistä aikoinaan muodostuneista käytännöistä.

JT: Niin, joo. Ne tekee, mitä oma mieli käskee.

MA: Siitä se ehkä onki niin kiinnostavaa. No mutta, kiitoksia paljon sulle. Mie tässä kulkeuduin minun lappusten loppuun.

JT: Toivottavasti sait jotaki itua.

MA: Eiköhän tästä kuule opinnäytetyö tule.

LIITE 3

Ritva Nurmen haastattelu

Haastattelu/Ritva Nurmi 20.9.2008

Kyyhkylä, Mikkelä

Malla Alatalo (MA): Mitä näitä aiheita, mitä haluaisin läpi käydä, ois noista aiheista ja tyyleistä...

Ritva Nurmi (RN): Onko kauhean vaikeita kysymyksiä?

MA: No ei oo (naurua) ja sitte jos tuntuu, ettei keksi mitään sanottavaa, niin sitte skipataan. Ei niihin kaikkiin varmaan voi vastatakaan ja sitten on semmosia, joihin saattaa saaha vastauksen jostain toisen kysymyksen kautta. Mutta kuhan jotaki saa jokaseen kohtaan. Sitte ajankäytöstä tosiaan ja tuosta varsinaisesta työskentelystä ja niinku taustoista vähä ja sitte itse ITE-taiteesta.

RN: No, katotaan.

MA: Katotaan. Jos lähtee aika helpolla kysymyksellä, niin mikä ois useimpien teosten aihe, millanen teema toistuis?

RN: Eläinmaailma.

MA: Sen ehkä huomaski.

RN: Eläin ja sitten ulkoavaruus elikkä kosmiset, kosmiset... Joo.

MA: Onko se jotenki semmonen, että sulla on luontanen mielenkiinto niitä asioita kohtaan vai mitä kautta ne sitten?

RN: Se on oikeastaan se, että niissä saa käyttää rajattomasti mielikuvitusta. Niissä kosmisissa olennoissa. Ja sitte tietysti kiinnostus tonne ulkoavaruuteen.

MA: Joo, no vaikuttaako semmonen sitte ollenkaan, että mikä sulla on se materiaali, et sie tiität, että siitä tulee joku...

RN: Joo! Hyvin paljo vaikuttaa se, että minkä näkönen se on. Et jos se heti muistuttaa jotain ulkoavaruudellista, niin se tietysti muovautuu heti. Et se heti puhuttelee, että mikä siitä lähtee...

MA: Niin, niin. Entä käsitteletkö semmosia asioita, joita jotenkin pidät arvossa tai jotka on sulle läheisiä?

RN: Mmm. No oikeastaan en, koska se materia sanelee mulle niin paljon, et mä oon ihan niiden ehdoilla.

MA: Et tietoisesti lähe et, jos vaikka pidät luonnosta, niin siitä...

RN: Ei, en. Et se riippuu ihan siitä se lähtökohta. Mulla on oikeestaan kaikki tää... No samanarvosia. Ei oo silleen, että joku ois korkeammalla tasolla tai silleen, että etualalla.

MA: No entäpä tuota tykkäätkö yhtään mitään semmosia realistisia, tosimaailman asioita, ku sulla on niinku tuommosia satueläimiä ja tuollasia.

RN: Joo, ei. Mä oon kyllä enemmän semmonen fantasiaihminen. Mä oikeestaan pakenen vähän tämmösestä todellisuudesta.

MA: Niin, niin. Että se on ihan osa sitä sun tekemisen luonnetta.

RN: Joo.

MA: No entäs tämmöset yhteiskunnalliset aiheet? Poliitiikka?

RN: Ei, ei. Siis joskus saattaa tulla joissakin jonkun poliitikon ajatus, että se vois muistuttaa häntä, mut ei missään muuussa. Niinku mä olen irtaantunu kaikista näistä yhteiskunnallisista.

MA: Entä muut instituutiot tai vaikkapa kirkko ja hengelliset asiat?

RN: No hengelliset ehkä, joo. Ei kirkko niinkään, vaan henkiset asiat. Esimerkiksi mulla on tuolla aika paljon tätä enkeliä. Että henkisyys. Joo.

MA: Näkykö teoksissa sitten kuinka paljon sinä itse? Tai onko henkilökohtaisia asioita käsitelty?

RN: Ei.

MA: Läheisiä ihmisiä?

RN: Ei. Siis, niinku tuollakin näkyy, niin se on ihan siitä materiasta kiinni, että mä en... Siinä mä en millään tavalla pyri muuhun, ku mitä se materia kertoo mulle.

MA: Entä mitä esimerkiksi huumori merkitsee?

RN: Se on ihan A ja O. Se on number one. Se on kyllä numero yksi. Niinkun huumori, kauneus, harmonisuus. Tässähän ne on oikeastaan ne, mitä mä haluan töitteni kautta myös... Oli se kuvassa mitä tahansa, niin se ilo ja huumori ja.

MA: No entäpä, jos mietit kotiseutua vaikka mistä olet kotosin tai missä nyt asut...

RN: Ei ratkase.

MA: Ei ratkase? Ei ole mitään semmosta kotiseuturomantiikkaa havaittavissa. Niinno, ehkä sie et oo mistään Marsista kotosin (naurua)

RN: Ei. No ehkä silla lailla tässä yhdessä työssä, mikä oli tää Laalan laskeutuminen, että siinä oli tää punanen tupa. Että sillä tavalla, että kotimaa on, on niinku hyvin tärkeä ja rakas.

MA: Joo. No entä toisaalta niinku kaukokaipuu näkyiskö?

RN: Mmm. Sanotaan nyt, että avaruudellinen kaipuu. Siis tää. Tämmösessä niinkuin... Tuonpuoleisen kaipuu, ehkä tulee esille. Jos pystyy niinku töitten kautta niinku meneemään siihen, niin kyllä se näkyy niissä esimerkiksi just niissä ulkoavaruudellisissa, et siinä on määrätynlaista kaipuuta sinne, pois tästä sfääristä, toisiin sfääreihin.

MA: Kertooko se jotain sinun suhtautumisesta tähän nykymaailmaan , yhteiskuntaan?

RN: Joo, joo. No ei yhteiskuntaan. Tai siis mun elämä on tämmöstä, siis... Tämmöstä pois materiaasta ja pois tämmösestä... Mmmm. Niinku maailmasta. Mun kaukokaipuu on tonne rajan toiselle puolelle.

MA: Niin, niin. Mmm. Entäs ajankäyttöä, jos lähtee miettimään. Käytätkö näihin teosten tekemiseen miten aikaa keskimäärin. Teetkö kuinka monta kertaa vaikka viikossa tai teetkö vaikka päivittäin?

RN: Mä teen päivittäin.

MA: Entä teetkö millasissa ajanjaksoissa?

RN: No oikeastaan ajatusmaailmassahan mä oon koko ajan kiinni jossain työssä, et sitten ku mä rupeen toteuttaa niin se menee hyvin hyvin nopeesti. Et mulla on se visio jo päällä, että mä sitte vaan rakennan sen. Riippuu tietysti, mistä työstä on kyse. Esimerkiks, jos on suurempi työ, niin siinä on monta eri vaihetta. Et saattaa olla, että siihen menee pariki päivää sitte siihen että mä saan rakennettua sen ja että liima kuivuu ja kaikki tämmöset. Muuten mä on hirveen nopee tekemään. Siis mulla menee ihan semmonen pieni, pieni hetki, et mä sitten sen pääsen... Mä sulle tonkin annan. Kato.

MA: (naurua)

RN: Tiätsä mistä se on ?

MA: Onko tääki shampanjapullon korkista?

RN: On.

MA: Onpa ihana. Niin että saattaa joku tämmönen äkillinen näpertelyvimma tulla?

RN: Joo, siis mä aina näpertelen jotain. Mä oon ehkä vähän semmonen AD/HD siinä mielessä, että mulla täytyy olla koko aika joku projekti meneillään.

MA: Kyllä.

RN: Että täystyöllistetty.

MA: Tuota, onko sulla mitään sellasia rutiineja, että alotat tiettyyn aikaan päivästä ja lopetat?

RN: Ei. Ei mitään.

MA: No entä meneekö koskaan sillä lailla, että olet suunnitellu päivän muita menoja sillä lailla, että saat työskennellä?

RN: Joo, joo kyllä mä jätän sitte muut menot, jos on semmonen, semmonen inspiraatio päällä, niin siis mun... Se palo on niin suuri.

MA: Niin, et se on pakko saaha tehtyä.

RN: No tuntuuko joskus, että se työskentely on niin intensiivistä, että olet niin sen imussa, että saattaa aika ja paikka unohtua?

RN: Joo, joo.

MA: Ja meneeki kenties enemmän aikaa kuin olit suunnitellu?

RN: Joo, siis se ajantaju niinku menee, et se aika poistuu kuvioista, että et se syy on niinku kokonaan se työ.

MA: Joo. Entä mitenkä sulla tuommonen taiteellinen prosessi käynnistyy tavallisesti? Suunniteletko mielessäs, teetkö mittään kirjallisia luonnoksia?

RN: Joo. Ei, en koskaan tee mitään skissejä. Se tulee hyvin impulsiivisesti, että jos mä saan jonku materiaalin käteen, niin se lähtee niinku lentoon siitä sitte. Et mullon sitte silloin alussa heti siitä se visio, minkälainen siitä tulee ja rupean työstään, mutta se saattaa sen työn kuluessa koko ajan muuttuu erilaiseksi. Siis se elää koko aika, se on koko ajan semmosta luomista.

MA: Aivan, eli sitä ei ole mitenkään loppuun saakka suunniteltu.

RN: Ei. Tai siis ehkä on jonkin näkönen ajatus, minkälainen siitä saattais tulla, mutta kun työskentelee, niin siihen tulee koko aika niinku, sanotaanko nyt intuitiiviset neuvot, et tee niin ja tee noin ja...

MA: Yksityiskohdat täsmentyy siinä tehdessä?

RN: Joo, joo.

MA: Joo-o. No mistäs sie sitte tiiät, että nyt on teos tullu valmiiksi ja on aika jättää...

RN: No se on vaan sitte... Se on vähä niinku lapsi syntyis, että se on nyt tässä. Ja siihen ei sen jälkeen saa mennä koskemaan. Jos menee sitä myöhemmin parantelemaan, niin se muuttuu. Se sen sielu kärsii siitä. Et mä annan joka työlleni niinku semmosen sielun ja hengen.

MA: Niin, että sitä on vähä kuunneltava sitä teosta.

RN: Joo. Ja sitte meillä se hyvin intensiivinen se kanssakäyminen, että se niinku elää siinä mun käsien alla. Me ollaan niinku... Se on vähä niinku mun lapsi että...

MA: Mmm. No tavoitteletko työssä semmosta esteettistä jälkeä? Tietynlaista harmoniaa, symmetriaa kenties?

RN: Joo.

MA: Pitää miellyttää silmää?

RN: Kyllä.

MA: Entä tykkäätkö, että sen pitää olla viimesen päälle siloteltu vai saako siihen jäähä tietynlaista rosoisuutta?

RN: Siihen saa jäädä, se ei saa olla liian, niinku, sanotaan peittinen. Se ei saa olla liian... Et siinä saa näkyä se karkeus. Niinku ihmisissäki on se, semmonen niinku... Epä-... Mikskä sitä nyt sanotaan... Särmäkyys! Se täytyy nähdä. Täytyy nähdä se työn jälki. Sitä ei saa peittää. Ja sitte, sen täytyy olla elävä.

MA: Onko sulla jotain tiettyä työtä, mihin olet erityisen tyytyväinen?

RN: Mä oon oikeastaan kaikkiin! (naurua).

MA: Sehän on ihan ihanteellinen.

RN: Siis joo, oon aina sitten, ku se työ on valmis, kauhean onnellinen ja tyytyväinen, et... Et tässä se on nyt. Mä yritän jokaisen työn tehdä sillä lailla, että se on siinä.

MA: Joo. Onko sulla mittään tekniikoiden suhteen semmosta tiettyä kaavaa tai tapaa?

RN: Ei.

MA: Että jokaisessa omansa?

RN: Jokainen työ puhuu. Jokainen tehdään eri tavalla.

MA: Et yritä tietoistesti mitään uusia tekniikoita?

RN: No se se riippuu materiaalista. Mä joudun koko ajan oleen semmonen vähä niinku teknikko ja... Ja tutkija, ja siinä vaaditaa hirveen paljon erilaisia tuommosia keinoja, millä saa sen toteutettua. Että siis mä oon koko ajan semmosessa koulussa, että mä aina opin uutta työn ohella.

MA: Onko se jotenkin osa sitä viehätystä kenties?

RN: On, on, ja siinä on just semmonen, että työ tekijäänsä opettaa, et aina oppii uutta. Ja sit, jos tekee jonku fiban, niin huomaa, et ajaa näinhän sen piti mennäkin. Ja sitte nää kaikki tämmöset vastoinkäymiset ne muuttuuki voitoksi.

MA: Niin, niin. Aivan. Mitenkä, onko sulla aina yleensä aina yks teos kerrallaan tulossa?

RN: Ei. Joskus saattaa olla useampiki...

MA: Päällekään tuloillaan...

RN: Niin, koska siinä on esimerkiks toi liimaus ja maalaus ja kaikki nää. Et jos mä löydän sit jotain materiaali, niin saattaa olla, että ne on sit monta kerralla.

MA: No jos miettii näitä tekemisen vaihteita, niin onko joku erityisen mielekäs vaihe vai onko ne tasavertaisesti yhtä paljon...

RN: Kyllä, kyllä jotku on, että tuntuu, että ne on hyvin lähellä sydäntä. Ehkä tuossa nuo tuommoset enkelihahmot... Mä nyt rakastan näitä kosmisia olentoja. Ihan oikeesti, että siinon... Ihan ensimmäinen kosminen olento on Nug. Se on tehty kaiuttimesta ja semmosista vesiputkista. Se oli pitkään makuuhuoneessa ja se puhutteli mua ihan valtavasti. Se oli hyvin semmonen iloinen ja... Ja se anto... Ne antaa niinku voimaa mulle. Samoin siitä avokadosta tehty otus, että se anto mulle iloa aina. Joo, kyllä ne antaa mulle paljon. Ja sit siellä on Pyhä matkaaja. Se oli siellä semmoseen lamppuun tehty. Se ilmesty siihen se matkaaja, että se on... Mä en tiedä, kuinka paljo sä näistä huuhaa-jutuista ymmärrät, mutta niin mä koen sen hirveän voimakkaana, että hän on oikeastaan mun parisielu, että hän on jossain tuolla ulkoavaruudessa tai jossain tuolla muuaalla, että mä saan häneen ihan sillä tavalla kontaktin. Mä meditoin, niin... Et se on hyvin vahva se side sitte meillä.

MA: Mmm... Onko sulla tärkeintä siinä taiteellisessa työssä se tekemisvaihe, kun saat olla siinä sen kanssa kontaktissa siinä, sen materiaalin? Vai sitte se, kun olet saanu sen teoksen valmiiksi ja näet sen lopputuloksen?

RN: Ei, kyllä se on se tekeminen. Siihen tulee se semmonen kauhee hehku. Semmonen... Sydän paisuu ja siis se valtava polte, inspiraation polte tulee. Semmonen, että sydän tuntuu niinku pakahtuvan, kun saa semmosen hyvin mielenkiintosen materiaalin käteen. Ja sitten se, että siinon hirvee kiire saada se valmiiksi ja näkee sen lopputuloksen.

MA: Mmm, kyllä.

RN: Se on, se on niinku kaikkein miellyttävintä siinä.

MA: Onko koskaan semmosta, että nyt tökkii tekeminen, ettei tunnun millään luistavan tai oikein maistuvan?

RN: Joo, joskus on semmosia töitä, että ne ei niinku ei millään tottele käden alla, että aina siinä on joku kohta, ku ratkee. Että se on tekninen laji vähä tämä.

MA: Aivan.

RN: Että siinä täytyis olla vähä niinku insinöörin ja teknikon niinku paperit taskussa että...

MA: No mitenkä, tuntuuko silloin, että se pitää jättää kesken vai pitääkö sinnillä viedä loppuun työ ku työ?

RN: Joo, kyl se täytyy jättää kesken, koska yksinkertaisesti työ sanoo, että nyt, nyt riittää.

MA: Että se ei oo mikään kynnskysymys, että tarvis hammasta purren...

RN: Ei, ei, ei. Ku tässä ei oo mikään näyttely tai mikään, että ois pakko tehdä. Että tää on sillä tavalla, että tehdään siinä ilolla. Koskaan ei saa ryppyotsasena tehdä.

MA: Aivan.

RN: Onko sulla joku erityinen työskentelytila, missä teet?

RN: Keittiö.

MA: Keittiö. Okei (naurua).

RN: On mulla tuolla sitte semmonen pieni pannuhuone, jossa mä on nyt sitte suurimmat, likasimmat työt tehny, mutta pääasiassa mä oon tässä keittiössä. Että vähän huonosti on tätä tilaa...

MA: Okei, onko sulla jotain vasittua välineistöä vai?

RN: Joo, siis mulla on kaikennäköstä just tämmöstä... Teknisiä välineitä. On oikein semmonen kunnan työkalupakki, mihin kuuluu kaikennäköstä. Että mä joudun... Oon oppinu tekemään, käyttämään kaikenlaisia työvälineitä ja on tietysti erilaisia liimoja. Ja sitte mä oon saanu tuolta esimerkiks tuolta sairaalasta tämmösiä purkinpohjia, siis maaleja kaikkee tämmösii. Että mä just hyvin pitkälle elän niinku just tällä, mitä saan sitte muilta. Että ainoastaan liimat ja tämmöset joudun sitte ostaan.

MA: Ja sitte suurin osa teoksistas taitaa päätyä tuonne galleriaasi? Osa on täällä sinun kotonaki kyllä.

RN: Joo, joo. Mutta tota, että mä en myy. Mä vaan teen sitte.

MA: Entä onko sulla sellasia töitä, jotka teet suoraan siihen tilaan, johon ne jää?

RN: Joo, joo.

MA: Joita ei siirretä mihinkään?

RN: Joo, tuolla navetassa suurin osa on sellasia, et mä oon tehny tuonne ulos sellasia, jotka on sään armoilla sitte, jotka kestää sitä.

MA: Sitten materiaaleista. Mitä käytät eniten?

RN: No. (Naurua). Jaa, siis niinku huomasit mä käytän niin erilaisia materiaaleja.

MA: Niin niitä ei sillai voi...

RN: Siis muovipulloo mä käytän. Joo niitä mä käytän aika usein. Mut kyl, kyllä se on se, hirveen paljon... Melkeen kaikki on eri materiaaleista.

MA: Niin. Sitä on sitte vaikea eritellä?

RN: Se on kaikkea maan ja taivaan väliltä. Kaikkee, mitä löytyy.

MA: Mistä niitä käsiisi kulkeutuu?

RN: Ihmiset tuo.

MA: Joo.

RN: Ihan suuria pusseja?

MA: Käytkö ite hamstraamassa?

RN: No, mä oon aina pää jossain roskiksessa (naurua) ja löydän siis löydän ihan, ihan että silmät auki kuljen. Raahaan itseki niitä.

MA: Entä tuommosia tavallaan ihan oikeita taidetarvikkeita käytätkö mittään kipsiä, savea?

RN: En, en.

MA: Että sitte ne tukirakenteetki syntyä jostain kierrätysmateriaalista?

RN: Joo, kyllä vain?

MA: Vaahtomuovit ja?

RN: Joo. Siis siinä mulla on ihan sähköputkia ja imurinletkuja ja sitten on pulloja ja ihan, ihan kaikkennäköstä käytän. Että en mitään, mitä normaalit taiteilijat käyttää.

MA: Että et sijoita sitte oikeastaan rahaakaan?

RN: En. Siis ainoastaan, et näihin liimoihin menee kyllä.

MA: Niin, niin. Niitä ei oikein voi kierrätystavarana (naurua).

RN: Ei voi tietten, joo kyllä (naurua).

MA: Onko sulle koskaan käyny sillai, ettet oo voinu työskennellä sen takia, ettei oo ollu mittään materiaalia?

RN: Ei, ei. Sitä löytyy runsaasti.

MA: Niin ei oo tarvinu vanhoja teoksia purkaa, että saa uusia tehdä.

RN: Ei, ei, ei. Siis se, että vanhat työt joutuu kyllä heittämään roskikseen, sillä ajan hammas ei kestä ja varsinki ulkotiloissa ne happanee.

MA: Joo ja sie ihan tietosesti niitä esille asetat niitä teoksia. ja sulla on ihan vasittu galleriatila teoksia varten.

RN: Joo, mä oon itse tyhjentäny tuon navetan romuista ja meinasin kuolla sen työtaakan alla, mutta kannatti. Että se nyt vaan on käyny liian pieneksi. Siellä ois ehkä mahdollista saada lisätilaa, jos niitä romuja raivais sieltä seinän takaa, että se on... Mutta noihin mun, tähän mun kierrätykseen se on niin erittäin sopiva tila, koska se on tuommonen. Siis tuo ei sopis mihinkään semmoseen steriiliin tilaan, nuo mun työt.

MA: Niin. Paikkansa näkösiä. No kuka ja ketkä yleensä näkee sun teoksia?

RN: Puskaradion kautta on menny tämä tieto, että ympäri Suomen tulee vieraita ja ulkomailta, että se on valtavasti kasvanu tää kävijämäärä.

MA: Okei. Onko sulle tärkeä tietää, mitä ihmiset ajattelee?

RN: Ei, ei. Siis ihan hauskaa on. Ja siihe vieraskirjaan kirjoitetaankin ihan hauskoja juttuja. Tietysti kissa elää kiitoksella ja tota on ihan kiva kuulla. Et ihmiset pitävät,

koska sen näyttelyn tarkoitus on tuoda ihmisille iloa. Ja usko itseen. Että jokainen on taiteilija. Omalla tavallaan.

MA: Kyllä. No keskusteletko sie mielelläs niistä teoksistas?

RN: Joo. Joo, kyllä mulle tulee joskus ryhmiä, jotka haluaa, että mä tuota esittelen ne ja tuota... On hauska keskustella ihmisten kanssa ja kuulla heidän kommentteja. Mutta mä en millään tavalla, ne ei millään tavalla vaikuta mun töihin.

MA: Siis saatu palaute ei vaikuta.

RN: Ei, ei, koska mä teen sit, mitä mä teen.

MA: Aivan. Ja palaatko sie mielelläs niitten teosten ääreen? Et se ei oo sillä lailla, että sen kerran teet ja hylkäät sitte.

RN: Joo, siis ku mä käyn tuolla galleriassa, niin ne on kaikki mun lapsia, että ne on kaikki mulle rakkaita. Ne on kauheen tärkeitä mulle.

MA: Ja kauppatavaraa ne ei ole?

RN: Ei.

MA: Et hinnoittele ja myy?

RN: Sit sie oot ainaki jossain paikallislehessä näkyny, eikö vain? Bongasin sen yhen lehtijutun.

RN: Joo, kyllä silloin sanotaan joskus viis vuotta sitten mä yritin saada lehtien kautta tietosuuteen tän mun näyttelyn, mutta tänä päivänä mä en viis veisaa siitä, että koska se nyt... Aika suuri, suuri tuota joukko tietää tästä ja se menee sitä kautta eteenpäin. Etten mä tarvitse, mä en niinku välitä julkisuudesta.

MA: Onko sulla missää näyttelyssä ollu koskaan, yksityis- tai yhteisnäyttelyssä, mitään teoksia?

RN: Mulla on Kirkkonummella, missä mä nyt aikasemmin asuin, siellä mulla nyt on ollu näitä, pienessä muodossa, silloin ku mä aloin vasta tehdä näitä. Niin, niin. Mutta en mä oo tota halunnu niitä viedä minnekkään, hajottaa niitä.

MA: Onko mitään paikkaa, missä voisit kuvitella, että mielelläs pitäisit näyttelyä?

RN: Mä voisin viedä jonnekin Viroon tai... Sitten Kuuban suurlähettiläs kävi täällä ja hän ihastu valtavasti ja hän sano että ”Ai, ai. Onko tää sitte ollu missään muualla rajojen ulkopuolella?” Hän sitte sano että ”Ai, ai. Saa nähdä nyt sitte.” Ois ihan kiva viedä Kuubaan, sillä Kuubassa se kierrätys on kans huipussaan. Siellä kun ei oo mitään, niin täytyy tyhjästä nyhjästä.

MA: Niin, niin. Pistätkö sie puumerkkejä, signeeraatko?

RN: Joo. Kyllä siihen tulee pyörylä ja siihen sisälle tulee ”RN”.

MA: Joo.

RN: Oot varmaan nähnytki? Ai, ai, jaa... Et sää?

MA: Ai, en ehkä kiinnittäny huomiota.

RN: No onhan tässä... No tää on. Mä oon vähä liikaa muotoillu... Elikä tässä on tämmönen ympyrä ja siinä on sitte... Että se muistuttaa vähä Caesar Mandriquen...

Caesar Mandriquella on vähä samantyyppinen tämmönen. Näin. Tästä muodostuu RN ja tähän tulee näin... Tämmönen yksinkertanen. Tää on kyllä pyöree.

MA: Joo, se on tuommonen kaunis.

RN: Joo, siis yksinkertanen. Sit mä oon Kiinassa tehny... Mulla nyt ei tähän varmaan oo mustetta. Tämmönen leimasin. Tässä nyt sitten on... Tähän tulee RN. Että tämä on tämmönen kaunis. Siinä on lohikäärme.

MA: No on kyllä. Oho, onpa painava.

RN: Joo, se on jadea.

MA: Okei, mie ajattelin, jotenki kuvittelin, että se ois puuta ja semmonen kevyt, mutta ei se ollukaan. (naurua).

RN: Haluaisitko toisen kupin tämmöstä?

MA: Kiitos nyt on kyllä ihan hyvä. Hyvää kahvia kyllä... Käytkö gallerioissa? Muiden taiteilijoiden näyttelyissä?

RN: Joo, kyllä. Aina, jos on mahdollisuus.

MA: Missä olet käyny viimeksi esimerkiksi, muistatko?

RN: (huokaus) Hetkinen... Se on varmaan, oli täällä Mikkelissä kaupungin museossa oli toi, siel oli toi... Kenenkähän näyttely se oli? Se oli mielenkiintonen... Mikähän näyttely... No joka tapauksessa. Kyllä käyn.

MA: Entä tunnetko taiteiljoita? Tämmösiä ITE-taiteilijoita tai ihan perinteisiä?

RN: (nauraa) En, en. En.

MA: Niin että ei oo semmosta verkostoa?

RN: Ei.

MA: Entä ootko taideopetusta saanu minkä verran?

RN: En. En mitään.

MA: Okei, et oo missään ryhmissä harrastanu?

RN: En.

MA: Selvä. Eli tunnetko olevas niinku itseoppinut?

RN: Kyllä, ihan täysin.

MA: Kyllä. No entä nuorempana... Missä vaiheessa sulla sytty palo tähän tekemiseen?

RN: Joo, siis mä oon aina tehny niinku vaatteita itselleni sitten luonnosta keränny materiaaleja ja tehny niistä... Tässä tapasin yhden saksalaisen kaverin, jonka kans

neljäkymmentä vuotta sitten niin, vähän niinku oltiin kirjeenvaihdossa. Ja kuinka ollakaan, kun hän tuli Suomeen, niin hänellä oli neljäkymmentä vuotta vanha, öö, peikko, jonka mä olin tehny naavasta ja se vielä oli elossa se peikko.

MA: Aijaa! (naurua)

RN: Siis tosi hauska, et se oli vielä säilyny. Et mä oon tehny aina luonnosta ja... Ja kaikesta mitä... Semmosta pientä juttuu olen tehny.

MA: Niin, niin. Millanen suhtautuminen esimerkiksi sinun lähipiirillä on ollu sitte lapsena ja nuorena, ku oot näperrelly? Onko ollu kannustava ilmapiiri, että tee pois vain?

RN: Nooo, ihan myönteinen. Et ihan kiva. Ku niitä on sit lahjoittanu ihmisille, niin on ollu tietenki iloisia.

MA: Kyllä. Tuota harrastatko muita tuollasia kädentaitoja vaativia projekteja?

RN: Siis mähän teen vaatteet itselleni, siis ompelen ja kudon ja sillä lailla. Ei sitten, ei sitten mitään muuta tämmöstä, että. Että tähän mun harrastuspiiriin kuuluu sitte laulu, että oon kouluttanu ääntäni ja käytän sitä sitte laulamalla tuolla sairaalassa ja tämmösissä pienissä tilaisuuksissa.

MA: Kyllä. Onko sulla taidemaailmassa mitään ihanteita? Joitain tiettyjä taiteilijoita, joista tykkäät tai...?

RN: Ei. Jokaisella taiteilijalla on ihan joitaki sellasia loistavia, loistavia töitä. Että jollaki tavalla mä ehkä tykkään... Sanon tän Chagallin. Hänellä on semmosi, vähän tämmösiä kosmisiä juttuja. Sii mä koen, että hän hirveen hieno. Ja sitte, mikä kans on toi Botero ja Frida Kahlo ja kaikki nää on tämmösiä hirveän voimakkaita persoonia ja... Ja Gauquin ja nää. Että niillä on hieno, Picasso kans tietysti, mutta nää edellä mainitut... Niissä on jotaki hohtoa mulla. Nykyajan taiteilijoista mä en niin, niin tunne.

MA: Niin, niin. Että sie olet kuitenkin kiinnostunu taidehistoriasta ja...

RN: No en, en. Mä olen laiska lukemaan, että... Että tuota. Ja että toisaalta, mitä vähemmän sä saat vaikutteita muilta, sen enemmän sulle tulee se oma leima niihin töihin.

MA: No, totta. Saatko sie mitään inspiraatiota kuitenkaan, jos sie vaikka näet joitaki semmosia...

RN: Ei. Siis inspiraatiota siinä mielessä, että "Oo! Vau, mikä juttu!", mut ei se, se ei vaikuta mun töihin.

MA: Joo, kyllä.

RN: Ja toisaalta se on hyvä, ettei oo mitään taidekoulua käyny, koska sinä aina tietyllä tavalla sidotaan ihminen raameihin ja nyt kun saa vapaasti tehdä ihan, mlitä sisästä tuntuu niin se on...

MA: Joo, tästä on ollu puhetta. Näistä lähdemateriaaleista olen lukenu tästä samaisesta ilmiöstä, että tätä ITE-taiteilua, itseoppinutta tekemistä verrataan esimerkiksi lasten taiteeseen, koska niille ei ole kukkaan vielä sanonu, että mitä saa tehdä ja mitä ei. Ja sitte, ei sitä nyt voi pahana asiana pittää tietenkään taidekoulutustakaan, mutta siinä tietenki tullee tiettyjä käsityksiä...

RN: Joo, siinä pistetään heti ihminen siis kategoriaan...

MA: Tää on kultanen leikkaus ja tässä kuuluu olla hahmo ja niin.

RN: Joo, joo, joo. Että siitä puuttuu se semmonen sielu ja tietty elävyys. Siitä menee jollain tavalla se...

MA: Vapautunutta ei oo?

RN: Joo, siis tää ITE-taide on semmosta. Elävää.

MA: Minkälaisena sie näät oman asemas taiteen kentällä? Koetko olevas taiteilija, ITE-taiteilija?

RN: No en minäkään! (naurua). No ITE... Hullu kansantaiteilija!

MA: Niin, niin! Nykykansantaiteestahan sitä puhutaan.

RN: Joo, kansantaiteilija. Että en mä luokittele. Mä oon vaan mä.

MA: Tuota, sulle on tää ITE-taiteen käsite kuitenkin tuttu?

RN: Joo, joo kyllä.

MA: Mitä sie siitä tykkäät, että sinut tavallaan lokeroidaan sellaseen kategoriaan?

RN: Ei se mitään! Sehän on just sitä kansantaidetta ja sehän on sitä itse tehtyä ja itse opittua, että se on minun mielestä ihan hyvä, että on tämmönen oma ryhmänsä.

MA: Kyllä. No onko sitte muunlaisia harrastuksia tämän lisäksi. No just niinku laulamisesta oli puhetta äsken.

RN: Joo, no mä oon tota tällä hetkellä siis mä oon tehny omia kappaleita. Mulla on noi viisisataa laulua sanotettuna. Et mä oon aikoinaan esittäny niitä Kirkkonummella, kun mulla oli hyvinkin paljon niitä omia lauluja, että just tää tämmönen... Se on vähä aaltoliikettä, että nyt tulee tämmöstä ja sit taas vähä alemmaa. Et se on ihan hyvä...

MA: Hei, minua rupes nyt kiinnostaan se, ku sulla on niin mukavan olosia ne nimetkin siellä, että kiinnostaako sinua niinku sanataide, runous tai kirjoittaminen muuten?

RN: Joo, siis toi, ku mä oon tehny niitä omia laulunsanoja, niin sehän on vähä niinku runoutta. Mutta mä en koskaan oo ollu niinku kirjallisesti omasta mielestäni lahjakas,

vaikka mulla nyt on yks, on lastenkirja painettuna. Mutta ne vaan tulee sanat, ne tota nimet niile... Ne vaan laskeutuu siihen sitte.

MA: Joo, niistä tulee oikein semmonen hyvä kokonaisuus teoksista ja nimestä sitte.

RN: Joo, joo. Ja varsinki ulkoavaruudesta sitte mulla on oma kikka, että mä kysyn tuolta yläkerrasta. (naurua)

MA: Niin, niin. (naurua). Et tulee sieltä sitte. Selvä. Minkälaisia töitä sulla on nyt tällä hetkellä käsillä tai mihin aiot ryhtyä?

RN: No nyt, nyt mä sidon itseni tuohimaalauksiin, koska navettaan ei mahdu, ulos mä en enää uskalla laittaa. Muuten tulee stoppi. Et nyt pitkän tauon jälkeen, mä oon viimeks ehkä viis – kuus vuotta sitte viimeks maalannu tuohia. Nyt mä paneudun sitte pienempiin, että mulla on sitä tuohen pintaa nyt aika paljon. Että talven pimeinä iltoina mä sitten uppoudun tuohien maailmaan.

MA: Kyllä, suosittelen, se oli oikein hyvän näköstä jälkeä. Kannustan sinua siihen suuntaan! (naurua). Mutta ei siinä sitte, hurmaavan näköstähän se on kaiken kaikkiaan!

RN: Joo, kyllä.

MA: Mutta. Minun kysymykset oli siinä. Kiitoksia. Eihän ollu liian kiusallisia? (naurua)

RN: Ei ollu, ei. (naurua)

ETI ITE!

Taiteen helmiä piilosilla

Malla Alatalo:

Mistä ITE löytyy?

ITE-taide alkaa hiljalleen kuullostaa tutulta yhä useamman suomalaisen korvaan. Onhan termiä jo jokunen vuosi toisteltu. Useimmat lienevät kuitenkin lukeneen siitä lehdistä tai toimitetuista julkaisuista, jotkut ovat saattaneet löytää tiensä ITE-taiteen näyttelyihin. ITE-taiteen luonteeseen kuitenkin usein kuuluu, että teokset on nähtävä niiden syntysijoillaan tai sitten niillä paikoilla, joihin tekijä on työnsä halunnut sijoittaa.

Elokuussa 2008 kävin tapaamassa kahta eteläsavolaista ITE-taiteilijaa: Jussi Tukiasta ja Ritva Nurmea. Samalla pääsin aitiopaikalta tutustumaan heidän tuotantonsa.

Kulje sinäkin silmät auki - anna ITEn yllättää.

Jussi Tukiainen:
Taiteilijatalo, 1990

JUSSI TUKIAINEN

Syntynyt: 1937 Vaasassa
Perhe: Puoliso Ulla ja jo
pesästä lentäneet tytär ja
poika
Asuu: talvet Ristiinassa,
kesät Kerimäellä
Taidetta nähtävillä: Savon-
linnan rautatieasemalla
kahviossa ja vanhassa ase-
maravintolassa sekä Ilolan
majatalossa.

Yksityiskohtia
teoksesta Jaakobin
tikapuut, 2000

Savonlinnan Ilolassa majatalon huoneissa majoittujia ihastuttavat Jussi Tukiaisen teokset.

Yuna, 2005

Feministi ja hänen maskuliininsa, 1980-luvulta

Merirosvo, 1980-luvun topulta

Ylhäällä: Puu-ukot teoksesta Körtit
Kalajoen käräjillä, 1990-luvulta

Vasemalla: Ilolan eteisessä sisään
tulijaa tervehtii Maitomummo (1980-
luvun lopulta)

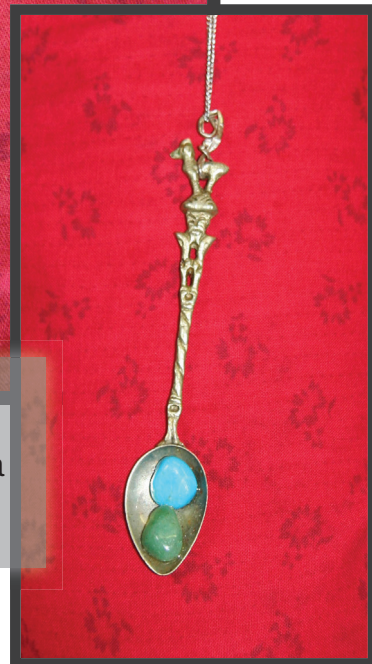

RITVA NURMI

Syntynyt: 1942 Liperissä
Asuu: rivitaloasunnossa
Mikkelissä
Perhe: viisi lastenlasta
Taidetta nähtävillä: Navetta-
galleriassa Mikkelin Kyyhky-
lässä

Ritva Nurmi on tehnyt elektroniikkajätteestä, kivistä ja lusikoista kauniita riipuksia.

Keittiön tasoa valaisee uniikki
pöytävalaisin.

Uunokuikelo, 2003 - 2008

Impanssi, 2003 - 2008

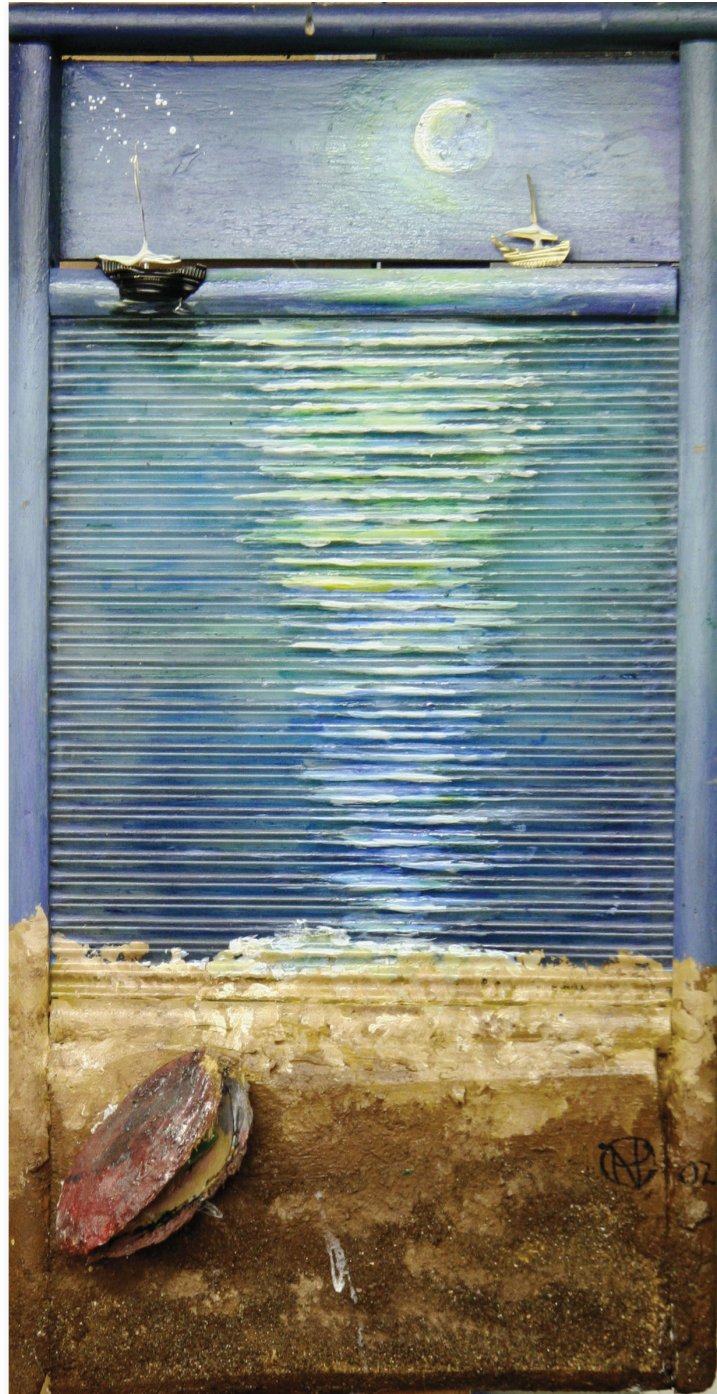

Vangittu henki, 2003 - 2008

Löysi siemen pieni paikan oikean, 2003 - 2008

Laiva kuutamossa, 2003 - 2008

Pannutaavi, 2003 - 2008

